

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKA – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Štátna správa v podmienkach Slovenskej republiky
State Administration in Terms of the Slovak Republic

Študent: Veronika Hlubinová
Vedúci bakalárskej práce: Ing. Iveta Vrabková, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student: Veronika Hlubinová
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa
Téma: Štátna správa v podmienkach SR
Public administration in terms of Slovak Republic

1. Úvod
 2. Organizace státní správy ve Slovenské republice
 3. Státní správa na úseku zaměstnanosti ve SR
 4. Zhodnocení ekonomiky a organizace státní správy v podmínkách Úrade práce, sociálních věcí a rodiny v Čadci
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratek
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

HENDRYCH, Dušan. *Správní věda, Teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 232 s. ISBN 978-80-7357-458-1.

POSLUCH, Marián a Ľubor CIBULKA. *Štátne právo Slovenskej Republiky*. 2. vyd. Šamorín: HEURÉKA, 2006. 335 s. ISBN 80-89122-31-0.

ŠKULTÉTY, Peter. *Veřejná správa a správné právo*. 1. vyd. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2008. 204 s. ISBN 978-80-224-1023-6.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Iveta Vrabková, PhD.

Datum zadání: 25. 11. 2011

Datum odevzdání: 11. 05. 2012

.....
doc. Ing. Peter Tománek, CSc.

vedoucí katedry

.....
prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová

děkanka fakulty

Miestoprísažne prehlasujem, že som bakalársku prácu „Štátna správa v podmienkach Slovenskej republiky“ vypracovala samostatne, všetky prílohy som taktiež samostatne doplnila a uviedla som všetky použité zdroje.

V Ostrave dňa 7. mája 2012

.....
Veronika Hlubinová

Podakovanie

Touto cestou by som rada podakovala vedúcej bakalárskej práce Ing. Ivete Vrabkovej, Ph.D. za jej cenné rady a pripomienky pri spracovaní bakalárskej práce.

OBSAH

1	ÚVOD	3
2	ORGANIZÁCIA ŠTÁTNEJ SPRÁVY	5
2.1	Verejná správa a jej história	5
2.1.1	Pramene správneho práva.....	5
2.1.2	História verejnej správy	7
2.1.3	Verejná správa.....	8
2.1.4	Samospráva	10
2.2	Postavenie a úloha štátnej správy	14
2.3	Organizácia štátnej správy	16
2.3.1	Orgány miestnej štátnej správy	17
2.3.2	Ostatné ústredné orgány štátnej správy	19
2.3.3	Ústredné orgány štátnej správy	20
3	ŠTÁTNA SPRÁVA NA ÚSEKU ZAMESTNANOSTI	21
3.1	Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti	23
3.2	Úlohy štátnej správy na úseku zamestnanosti.....	25
3.2.1	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny	25
3.2.2	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.....	28
3.2.3	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny	31
4	ZHODNOTENIE EKONOMIKY A ORGANIZÁCIA ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚRADE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY V ČADCI	35
4.1	Charakteristika územného obvodu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.....	35
4.2	Organizácia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci	38
4.2.1	Personálne zabezpečenie	40
4.3	Hospodárenie v rokoch 2008 – 2011	42
4.3.1	Rozpočet Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.....	42
4.3.2	Analýza výdavkov za obdobie 2008 – 2011	43
5	ZÁVER	49
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	52

ZOZNAM SKRATIEK	55
ZOZNAM TABULIEK.....	56
ZOZNAM OBRÁZKOV	57
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
ZOZNAM PRÍLOH	

1 ÚVOD

Otázky týkajúce sa trhu práce a politiky zamestnanosti sú neoddeliteľnou súčasťou hospodárskej politiky každého demokratického štátu. Optimálna zamestnanosť patrí medzi štyri tradičné ciele hospodárskej politiky. Medzi ostatné možno zaradiť ekonomický rast, vyrovnanú platobnú bilanciu a cenovú stabilitu. Na zamestnanosť je potrebné nazerať nielen z ekonomickej stránky, ale aj v politickom a sociálnom kontexte. Od roku 2008 sa ekonomiky väčšiny európskych krajín vyrovnávajú s ekonomickou a hospodárskou krízou, s čím súvisí aj zvyšovanie miery nezamestnanosti. Nezamestnanosť predstavuje jeden z najsledovanejších problémov spoločnosti. Prísť o zamestnanie, a tým aj o pravidelný príjem do domácnosti je problém nielen finančný, ale aj psychický. Rast nezamestnanosti sa podieľa na znižovaní životnej úrovne obyvateľstva a spomaľuje hospodársky rast. Štát sa prostredníctvom aktívnych a pasívnych nástrojov politiky zamestnanosti snaží eliminovať nepriaznivé dôsledky nezamestnanosti na trhu práce. Štátnu správu v rámci politiky zamestnanosti v Slovenskej republike vykonáva ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom svojich územných orgánov, ktorými sú predovšetkým úrady práce. V spojitosti s touto tematikou sa kladie dôraz aj na ekonomickú efektívnosť činností úradu práce.

Predmetom bakalárskej práce je problematika organizácie štátnej správy v podmienkach Slovenskej republiky, ktorá je zameraná predovšetkým na úsek zamestnanosti. Problematika je aplikovaná na konkrétnom Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Cieľom bakalárskej práce je zhodnotenie vybraných finančných a personálnych aspektov vyplývajúcich z výkonu štátnej správy Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci za sledované obdobie rokov 2008 – 2011.

Pri spracovaní bakalárskej práce bola využitá metóda deskriptívnej analýzy na základe rešerše odbornej literatúry v oblasti riešenej problematiky a príslušných zákonov. Vo štvrtej kapitole bola používaná predovšetkým metóda komparácie vybraných ukazovateľov. Za analyzované obdobie bolo vybrané obdobie kalendárnych rokov 2008 – 2011. Údaje, ktoré sú podrobené analýze, boli získané z interných materiálov poskytnutých Úradom práce,

sociálnych vecí a rodiny v Čadci. Pri prezentácii výsledkov bola použitá metóda matematicko-štatistického vyobrazenia dát.

Bakalárska práca je rozčlenená do piatich samostatných kapitol. V druhej kapitole sa venuje pozornosť teoretickému vymedzeniu pojmov verejná správa, správne právo a jeho pramene. Krátka časť je vymedzená aj histórií verejnej správy. V tejto kapitole je popisovaná aj úloha a postavenie štátnej správy. Tretia kapitola rieši organizáciu štátnej správy na úseku zamestnanosti. V jednotlivých podkapitolách je vymedzená pôsobnosť a organizácia ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ako aj jeho územných orgánov – úradov práce. Štvrtú kapitolu možno rozdeliť na tri časti. V prvej časti štvrtej kapitoly je charakterizovaný územný obvod okresu Čadca. Druhá časť sa venuje personálnemu a organizačnému zabezpečeniu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci. Posledná časť je zameraná na tvorbu rozpočtu, predovšetkým sa však venuje analýze hospodárenia v rokoch 2008 – 2011. Posledná, piata kapitola obsahuje celkové zhodnotenie danej problematiky.

K vypracovaniu bakalárskej práce boli využité súčasné relevantné odborné teoretické zdroje, platné obecne záväzné legislatívne predpisy i interné materiály poskytnuté Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci. Zdrojom informácií boli aj publikácie dostupné na webovom portáli Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Štatistického úradu Slovenskej republiky.

2 ORGANIZÁCIA ŠTÁTNEJ SPRÁVY

2.1 Verejná správa a jej história

Správne právo je odvetvie vnútorne rozčlenené. Systém správneho práva tvoria dva rozsiahle subsystemy: správne právo hmotné a správne právo procesné. Správne právo hmotné nazývané aj materiálne, obsahuje práva a povinnosti subjektov, ktoré vstupujú do správno-právnych vzťahov. Na druhej strane správne právo procesné, alebo aj formálne, upravuje procesné postupy pri uplatňovaní týchto práv a povinností. Tieto subsystemy sa ešte delia na všeobecnú a osobitnú časť. Všeobecná časť sa zaoberá právnymi inštitútmi, ktoré sa týkajú verejnej správy ako celku. Naproti tomu osobitná časť sa dotýka len odvetví alebo sfér správneho práva¹.

V teórii správneho práva môžeme vymedziť pojem správne právo v dvoch poňatiach:

- a) v širšom zmysle slova je to súhrn všetkých druhov právnych noriem, ktoré právne upravujú vzťahy medzi správnymi orgánmi a riadenými organizačnými jednotkami,
- b) v užšom slova zmysle pojem správne právo môžeme definovať ako súhrn právnych noriem regulujúci spoločenské vzťahy prostredníctvom špeciálnych osobitných druhov právnych noriem².

2.1.1 Pramene správneho práva

Charakteristické črty správneho práva podľa Škultétyho možno charakterizovať takto:

- „všetky druhy prameňov správneho práva sa odvodzujú z právnych noriem obsiahnutých v Ústave SR, ako aj z ďalších ústavných zákonov a musia byť s nimi v súlade,
- základná úprava administratívnoprávneho postavenia občanov i pôsobnosti a právomoci správnych orgánov musí byť obsiahnutá v zákone,

¹ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 20).

² ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 11).

- právny základ na odvodené normatívne správne akty, vydávané orgánmi verejnej správy, tvoria normatívne akty vydávané najvyšším orgánom, ktorým je Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „NR SR“),
- odvodené normatívne správne akty, vydávané orgánmi verejnej správy, musia byť v súlade s obdobnými normatívnymi správnymi aktmi, vydávanými nadriadenými orgánmi verejnej správy“³.

Pramene správneho práva môžeme členiť na **materiálne** a **formálne**. Tie materiálne pramene vymedzujeme ako podmienky života spoločnosti, ktoré vplývajú na vytváranie práva. Pramene, ktoré sú štátom uznané, nazývame formálnymi. Sú to normatívne právne akty rôzneho druhu a rôznej právnej sily. Medzi základné formálne pramene patrí predovšetkým Ústava SR, ktorá je základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. Ústava okrem iných vecí upravuje aj štruktúru štátnych a samosprávnych orgánov, ich postavenie a vzťahy medzi nimi. Ďalšími prameňmi formálneho práva sú ústavné zákony, ktoré sú prijímané trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov NR SR na zmenu, zrušenie alebo doplnenie ustanovení Ústavy SR; zákony, medzinárodné zmluvy ratifikované Slovenskou republikou, pokiaľ upravujú predmet správneho práva; nariadenia vlády, ktoré je potrebné odlišovať od uznesení vlády, ktoré nie sú prameňom správneho práva. Ďalej tu patria všeobecne záväzné právne predpisy ústredných orgánov štátnej správy ako sú vyhlášky, výnosy a opatrenia. Musia byť ale v súlade so zákonmi resp. právnymi predpismi vyššej právnej sily; všeobecne záväzné nariadenia samosprávnych krajov, obcí a miest – tu rozlišujeme dva typy:

- delegovaná štátna správa – nariadenia sa vydávajú, ak samosprávne orgány plnia úlohy štátno-správnych orgánov,
- nariadenia vydávané vo veciach samosprávy⁴.

Súčasťou prameňov správneho práva po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie je aj právo a pramene práva Európskej únie. Tento právny poriadok sa líši od vnútroštátneho aj medzinárodného práva. Najdôležitejšia súčasť práva Európskej únie je tzv. komunitárne právo, t. j. právo tzv. prvého piliera (jednotný vnútorný trh, hospodárska a menová únia). Druhý pilier zahŕňa ostatné právo Európskej únie, t. j. zahraničná a bezpečnostná politika a tretí pilier predstavuje policajná a justičná spolupráca v trestných veciach. Medzi pramene

³ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 15).

⁴ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 21 - 22).

komunitárneho práva zaradujeme zriaďovacie zmluvy, medzinárodné zmluvy, záväzné akty komunitárnych inštitúcií, nezáväzné akty komunitárnych inštitúcií, judikatúru Európskeho súdneho dvora, všeobecné právne zásady a ostatné pramene⁵.

Správne právo Slovenskej republiky nie je stále kodifikované. Jeho normy sú obsiahnuté v rozsiahlom množstve právnych aktov a predpisov rôzneho druhu a diferencovanej právnej sily, na rozdiel od iných právnych odvetví, ktoré sú zahrnuté v jednom, prípadne niekoľkých právnych predpisoch. Existujú však čiastkové kodifikácie v rámci správneho práva. Chýbajúca kodifikácia nie je iba dočasný jav, ale je to prirodzená skutočnosť pre toto odvetvie práva⁶.

2.1.2 História verejnej správy

Prvopočiatky štátnej správy na území Slovenska siahajú až do obdobia 9. storočia, kedy bolo územie Slovenska súčasťou Veľkomoravskej ríše. Od roku 1526 sa Uhorsko, a tým aj Slovensko stáva súčasťou habsburskej monarchie. V 15. a 16. storočí si Slováci začali viac uvedomovať svoju národnú identitu. Od roku 1848 sa slovenský národ pod vedením Ľudovíta Štúra pokúša o politické uplatnenie slovenských návrhov a formulovanie vlastných politických a národnostných požiadaviek. Dôležitou akciou bolo zhromaždenie slovenských politikov v Liptovskom Svätom Martine 10. mája 1848, kde prijali **Žiadosti slovenského národa**. Bol to prvý štátno-právny program Slovákov. 16. septembra 1848 vznikla vo Viedni Slovenská národná rada, ktorá predstavovala najvyšší národný orgán a organizovala miestnu správu. Ďalšie štátno-právne vystúpenie slovenských politikov bolo až v júni 1861, kedy bolo prijaté **Memorandum slovenského národa**, ktoré žiadalo vymedzenie územia Slovenska v rámci hraníc Uhorska. Na slovenskom území sa mali úrady obsadzovať Slováckmi. Návrh tiež žiadal vytvorenie národného snemu, výkonných orgánov i súdov. Požiadavky však neboli naplnené. Po rozpade Rakúsko-Uhorskej monarchie vznik Československej republiky ukončil obdobie zápasu o samostatnú štátnosť českého a slovenského národa. Spoločná štátnosť s výnimkou v rokoch 1939 – 1945 trvala do 31. 12. 1992⁷.

⁵ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 17 - 18).

⁶ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2008, s. 23).

⁷ POSLUCH, Marian a Ľubor CIBULKA. *Štátne právo Slovenskej republiky*. (2000, s. 48 – 53).

Štátna správa sa postupne menila v podmienkach rôznych foriem monarchie. Od roku 1918 však monarchistickú správu vymenili štátne orgány a inštitúcie Československej republiky. Tie boli v ďalších rokoch nástrojmi moci nielen demokratickými, ale aj totalitnými. V priebehu 20. storočia sa na území Slovenska realizovalo 10 správnych reforiem. V rokoch 1923 – 1990 sa uskutočnilo 5 zmien a po roku 1990 to boli 3 zmeny⁸.

Najstaršie formy samosprávy začali na území Slovenska vznikať od prvej polovice 13. storočia. Niektoré sídla, ktoré sa stali mestami, sa na základe kráľovských privilégií začali vyslobodzovať zo závislosti od predstaviteľov územnej štátnej správy – hradných županov. Ich obyvatelia mali právo zriaďovať a voliť si vlastné výkonné orgány. Tie mali potom vo svojich rukách celú miestnu správu. Od obdobia 11. storočia až po rok 1918 sa uskutočnilo na Slovensku 5 hlavných reforiem, pričom celky na miestnej úrovni mali väčšinou samosprávny charakter. Sústava hradných panstiev bola nahradená šľachtickými stolicami. Po vzniku Československa v roku 1918 bola územná samospráva dosť obmedzená a od roku 1923 bola v podstate úplne zlikvidovaná. Obnovenie miestnej samosprávy nastalo až po roku 1990⁹.

2.1.3 Verejná správa

Medzi najvýznamnejšie odvetvia práva v slovenskom právnom poriadku patrí aj správne právo. Úlohou správneho práva je upravovať postavenie a správanie subjektov práva vo vzťahoch, ktoré vznikajú a uskutočňujú sa v súvislosti s realizáciou výkonnej moci a vo sfére verejnej správy. Správne právo sa vymedzuje týmito charakteristickými črtami:

- je to právne odvetvie, ktoré plní funkciu v oblasti verejnej správy,
- je dynamicky sa vyvíjajúce právne odvetvie,
- je odvetvím práva, ktoré upravuje široký okruh spoločenských vzťahov,
- patrí medzi nekodifikované právne odvetvie¹⁰.

Pojem správa patrí do sociologickej kategórie a chápeme pod ním uspokojovanie súkromných potrieb človeka. Pri definovaní správneho práva je podstatné rozoznávať medzi správou

⁸ ÚRAD VLÁDY SR. *Verejná správa na Slovensku*, s. 10. Dostupné online na www.komunal.eu/subory/verejna_sprava_v_piaticich_jazykoch_final.pdf.

⁹ Dtto (s. 10 – 11).

¹⁰ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 9).

verejnou a správou súkromnou. Ako hovorí Kečkéšová „kým súkromná správa je správa uskutočňovaná súkromnými osobami, v súkromnom záujme, teda subjekty sledujú vlastné, súkromné ciele, verejná správa je ústredným pojmom správneho práva a predstavuje správu vecí verejných verejnoprávnymi subjektmi vo verejnou záujme“.

Verejná správa je v podstate prejavom výkonnej moci v štáte. Výkonná moc je predovšetkým charakteristická tým, že ide o verejnú moc, ktorú má nielen štát, ale aj iné neštátne subjekty vykonávajúce správu verejných záležitostí. Tieto subjekty spoločne so štátom zabezpečujú správu štátu ako verejnú správu – v tomto zmysle sa verejná moc prejavuje ako decentralizovaná štátna moc. Verejnú správu môžeme chápať v tzv. **organizačnom** a **funkčnom** poňatí. Verejnú správu v organizačnom poňatí chápeme ako štát zastupovaný svojimi vlastnými orgánmi a verejnoprávne subjekty ako predstavitelia a nositelia verejnej moci¹¹.

V oblasti štátnej činnosti verejnú správu môžeme definovať ako takú štátnu činnosť, ktorú vykonáva štát, popri ďalších činnostiach ako sú zákonodarstvo a súdnictvo.

Škultéty okrem iného hovorí, že „v rovine činností tzv. ďalších verejnoprávných subjektov odlišných od štátu je verejná správa neštátnou činnosťou výkonného charakteru, ktorej poslaním je zabezpečiť výkon správy štátu“. Pod týmito verejnoprávnymi subjektmi chápeme verejnoprávne korporácie¹².

Verejnoprávne korporácie majú svoje vlastné osobitné postavenie v rámci verejnej správy. Definícia podľa Kečkéšovej znie „verejnoprávne korporácie sú neštátne inštitúcie konštituované a spravované právnym predpisom, pričom štát nemá prakticky až na určité výnimky žiadnu ingerenciu do ich činnosti. Jedná sa o subjekty, ktoré nie sú spravovacieho charakteru, ale vyznačujú sa plnením resp. podporou štátnych, resp. iných verejných úloh.“ Na Slovensku medzi verejnoprávne korporácie patrí napr. Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), Všeobecná zdravotná poisťovňa a iné. Tieto korporácie si vytvárajú vlastné orgány, ktoré zaručujú nezávislosť týchto médií¹³.

¹¹ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 20).

¹² Dtto. (2008, s. 20).

¹³ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 17).

V sociologickom chápaní je organizačná inštitucionálna štruktúra verejnej správy súčtom postavení a úloh. Tieto úlohy vykonávajú konkrétni ľudia, ktorí sú rôzne profesionálne zameraní. Aj napriek týmto odlišnostiam pri uskutočňovaní úloh majú títo ľudia veľa spoločného, a to najmä spoločný status. Tvoria špecifickú homogénnu skupinu pracovníkov verejnej správy. Verejnú správu je potrebné chápať ako službu. Z tohto pohľadu sa vynára ponímanie verejnej správy ako správy, ktorá podáva výkony, resp. subjekty vykonávajúce služby¹⁴.

V súčasnej dobe prechádza verejná správa transformáciou. Je to veľmi zložitý, ale nevyhnutý proces, ktorým sa zefektívňuje a racionalizuje výkon verejnej správy. S týmto súvisí aj vybudovanie organizačnej štruktúry, cez ktorú sa bude verejná správa vykonávať. V súčasnosti verejnú správu realizujú dve základné zložky, a to:

- **štátna správa,**
- **samospráva.**

2.1.4 Samospráva

S formovaním občianskej spoločnosti úzko súvisí aj vznik a vývoj samosprávy. Korene samosprávy siahajú až do stredoveku. Samospráva je vyjadrením plurality názorov v spoločnosti, a tým pádom sa stáva nevyhnutným predpokladom demokracie a právneho štátu. Na území Slovenskej republiky sa samospráva začala formovať až po roku 1990, kedy začali vznikať paralelné samosprávne orgány popri tých štátnych. Samosprávu môžeme ohraničiť v dvoch smeroch, v zmysle politickom a v zmysle právnom. V politickom zmysle chápeme samosprávu ako spravovanie verejných záležitostí obyvateľmi príslušného územia. Tento smer umožňuje rozšírenie demokracie v tom zmysle, že občania sa zúčastňujú na správe. V zmysle právnom je toto spravovanie realizované neštátnym subjektom vytvoreným štátom v postavení neštátnej verejnoprávnej korporácie¹⁵.

Podľa Škultétyho „samospráva predstavuje vo verejnej správe výkonné pôsobenie a ovplyvňovanie spoločenského života prostriedkami neštátneho charakteru“. V tomto zmysle nemôžeme samosprávu stotožňovať so štátnou správou. V istom zmysle však existuje

¹⁴ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2008, s. 22 – 23).

¹⁵ Dtto. (2004, s. 16).

vzájomná prepojenosť a spolupráca medzi samosprávou a štátnou správou, a to v zodpovednosti za uskutočňovanie verejných záležitostí¹⁶.

Samosprávu môžeme vnímať aj ako činnosť riadiaceho charakteru. Riadiace prvky sú zastúpené tak ako v štátnej správe. Toto súvisí s tým, že samospráva nepredstavuje iba výkon, ale súčasne vznik samosprávnej moci v medziach platného práva. Týmto si samospráva sama determinuje svoje ciele na ich dosiahnutie. Zmyslom samosprávy je tiež udržanie či obnovenie žiaduceho stavu, avšak za podmienok realizácie samosprávnych právomocí. Tým pádom sú regulačné prvky zastúpené analogicky ako v štátnej správe. Na rozdiel od štátnej správy sa však prvky regulácie a riadenia prejavujú ako prvky samoriadiace a samoregulačné¹⁷.

Samospráva disponuje určitými právomocami, ktoré možno deliť do dvoch skupín, a to **originárne** (pôvodné) a **delegované** resp. prenesené. Originárne právomoci sa týkajú vlastných záležitostí územnej jednotky. Podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“) „obce samostatne rozhodujú a uskutočňujú všetky úkony súvisiace so správou obce a jej majetku, ak osobitný zákon takéto úkony nezveruje štátu alebo inej právnickej osobe alebo fyzickej osobe“. Zákon o obecnom zriadení upresňuje tieto činnosti, patrí tu napr. správa vlastného majetku obce, výstavba, údržba a správa miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, zabezpečenie verejnoprospešných služieb (odvoz komunálneho odpadu a čistenie obce, správa a údržba verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd), správu miestnych daní a poplatkov, usmerňovanie ekonomickej činnosti v obci, a pod. Do výkonu originárnej právomoci samosprávy štát nemá právo zasahovať, môže len vykonávať kontrolu a dozor. Avšak pri delegovanej právomoci sú zásahy štátu možné¹⁸.

Základné členenie samosprávy je rozdelenie na samosprávu **územnú** a **záujmovú**. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) delí moc na legislatívnu, výkonnú a súdnu. Ústava zaručovala od začiatku určitú autonómiu miestnej (územnej)

¹⁶ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 31).

¹⁷ Dtto, (2008, s. 31 – 32).

¹⁸ KEČKĚŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 17).

samosprávy, čiže obcí. Po novelizácii v roku 2001 bola posilnená aj autonómnosť druhej úrovne územnej samosprávy, a tou je vyšší územný celok, teda kraj¹⁹.

Základom územnej samosprávy je obec. Ústava SR v štvrtej hlave v čl. 64 definuje obec ako „samostatný územný a správny celok Slovenskej republiky, združujúci osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt“. Podľa čl. 65 Ústavy je obec „právnická osoba, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami. Obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, ako aj zo štátnych dotácií“. Obec rozhoduje samostatne vo veciach územnej samosprávy. Obmedzenia a povinnosti jej možno ukladať len na základe zákona. Územná samospráva sa realizuje prostredníctvom orgánov obce, na zhromaždeniach obyvateľov obce alebo miestnym referendom. Obec môže vydávať vo veciach územnej samosprávy všeobecne záväzne nariadenie (čl. 67 a 68). Orgánmi obce sú starosta a obecné zastupiteľstvo.

Zákonom možno na obec preniesť výkon miestnej štátnej správy. Náklady na výkon prenesenej štátnej správy v tom prípade uhrádza štát. Ústava, čl. 71 objašňuje, že „pri výkone štátnej správy obec môže vydávať na základe zákona v rámci svojej územnej pôsobnosti všeobecne záväzne nariadenia, ak je na to splnomocnená zákonom. Výkon štátnej správy prenesený na obec zákonom riadi a kontroluje vláda“. Podľa zákona o obecnom zriadení (§ 6) všeobecne záväzne nariadenie (ďalej len „nariadenie“) nesmie odporovať ústave ani zákonu. Ak sa tak stane, NR SR ho zruší na návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky, vlády SR alebo z vlastného podnetu. Nariadenie, aby nadobudlo platnosť, sa musí vyhlásiť. Vyhlásenie sa zrealizuje vyvesením nariadenia na úradnej tabuli najmenej na 15 dní. Účinnosť nadobúda pätnástym dňom od vyvesenia, ak nie je ustanovený neskorší začiatok účinnosti.

Slovenská republika je územne rozčlenená do 8 krajov a 2929 obcí. Vláda SR v roku 2000 prijala koncepciu decentralizácie, ktorá mala byť východiskom pre ďalšie prípravné a legislatívne práce. Cieľom tejto koncepcie bolo:

- odporučiť mieru decentralizácie právomoci zo štátnej správy na územnú samosprávu a návrh organizácie verejnej správy,

¹⁹ ÚRAD VLÁDY SR. *Verejná správa na Slovensku*, s. 11. Dostupné online na www.komunal.eu/subory/verejna_sprava_v_piaticich_jazykoch_final.pdf.

- navrhnúť zmeny územného a správneho usporiadania,
- definovať zásady súvisiacich koncepcií,
- posúdiť ekonomickú a personálnu náročnosť navrhovaných zmien,
- odporučiť ďalší postup prípravy a riadenia procesu²⁰.

V rámci tejto koncepcie vláda SR schválila vznik druhej úrovne samosprávy, nové rozdelenie kompetencií medzi správou štátnou a územnou samosprávou a nové členenie územia. Z toho územnosprávneho členenia vyplynulo, že verejná správa bude fungovať na troch úrovniach:

- obec,
- vyšší územný celok,
- štát.

Pritom štátna správa bude na centrálnej úrovni a územná samospráva sa bude realizovať na dvoch nižších úrovniach. Vznikol tzv. oddelený model verejnej správy. Vzťah medzi orgánmi obcí a orgánmi vyšších územných celkov sa dá definovať ako vzťah, ktorý nie je založený na nadriadenosti a podriadenosti. Na oboch úrovniach zákon určí úlohy, pôsobnosť, právomoci aj zodpovednosť voči občanom. Územná samospráva nevykonáva svoju činnosť v mene štátu, ale v mene občana. Vykonáva úlohy, ktoré sú jej zverené štátom, teda povinné úlohy. Na druhej strane však môže realizovať aj dobrovoľné úlohy, na ktorých sa občania samosprávy dohodnú. Podstata samosprávy má teda východisko v relatívnej samostatnosti a nezávislosti od štátnej správy, pričom miera tejto nezávislosti môže byť rôzna v závislosti od ambícií vládnuccich politických strán, od štátnej správy alebo charakteru a priestoru pôsobnosti príslušnej samosprávy²¹.

Škultéty definuje územnú samosprávu ako „organizačnú formu verejnej správy, v ktorej spoločenstvo ako právnická osoba zabezpečuje riešenie úloh odlišných, ako zabezpečuje štát, ale realizácia týchto úloh sa rieši pod dozorom štátu. Zákonom stanovené úlohy rieši vo svojom mene a na svoju zodpovednosť a je viazaná len zákonmi, prípadne právnymi predpismi, ktoré sú vydané na ich realizáciu“²².

Okrem územnej samosprávy existuje ešte aj záujmová samospráva. Členenie na územnú a záujmovú samosprávu vyplýva z rozličného vnímania vzťahov občana ako subjektu

²⁰ VLÁDA SR. *Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy*. s. 5. Dostupné na http://www.mesa10.sk/subory/archiv/980982000_koncepcia_decentralizacie_2001.pdf.

²¹ *Samospráva vyššieho územného celku*. s. 6 – 7. Dostupné na http://milangalanda.webinfo.sk/storage/file/Samosprava_VUC.pdf.

²² ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 33).

samosprávy k týmto formám samosprávy. Pri územnej samospráve je občan do tohto systému zaradovaný automaticky podľa miesta bydliska, do záujmovej samosprávy môže občan vstupovať na základe vlastného rozhodnutia, čiže dobrovoľne. Záujmovú samosprávu nemožno definovať ako ucelený alebo vnútorne usporiadaný systém. Pod týmto pojmom si predstavujeme všetky inštitúcie, ktoré spája konkrétny spoločenský záujem a vznikajú na základe združovacieho práva. Existencia záujmovej samosprávy má základ v istom profesionálne odbornom zameraní. Túto kategóriu predstavujú predovšetkým profesijné inštitúcie, ktoré majú väčšinou povinné členstvo a viažu sa na výkon určitých funkcií. Patrí tu napríklad Slovenská advokátska komora, Slovenská komora notárov, exekútorov a iné. Existujú však aj výnimky, ktorých členstvo spočíva na báze dobrovoľnosti. Sem patrí napr. Slovenská lekárska komora²³.

Inú kategóriu záujmovej samosprávy tvorí združovanie občanov podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o združovaní občanov“). Podľa tohto zákona „občania majú právo slobodne sa združovať“ a „na výkon tohto práva nie je potrebné povolenie štátneho orgánu“. Pojem združenie podľa zákona o združovaní občanov zahŕňa spolky, spoločnosti, zväzy, hnutia, kluby, občianske združenia a odborové organizácie. Združenia vystupujú ako právnické osoby a do ich postavenia a činnosti môžu štátne orgány zasahovať len v medziach zákona.

Ďalším komponentom verejnej správy popri samospráve je štátna správa.

2.2 Postavenie a úloha štátnej správy

Štátna správa je jedna zo základných zložiek verejnej správy. Z pojmu štátna správa vyplýva, že sa jedná o určitý druh štátnej činnosti. Štátna správa zabezpečuje vykonávanie všetkých funkcií štátu, vnútorných aj vonkajších. Je to verejná moc, ktorú realizuje štát vo svojom mene a s pomocou donucovacej moci, v prípade, že nedôjde k dobrovoľnému plneniu právnych povinností. Donucovacia moc štátu je upravená právnymi normami, z ktorých plynú tieto základné podmienky:

- donútenie môže byť uplatnené iba kompetentným orgánom štátnej správy,
- donútenie musí byť primerané vymáhanej povinnosti,

²³ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 34).

- donútenie sa uplatňuje len formami a prostriedkami, ktoré sú stanovené právnymi predpismi²⁴.

Štátnu správu môžeme definovať ako činnosť výkonnú a nariadovaciu a podzákonnú. Pod výkonnou činnosťou rozumieme vzťah štátnej správy k zastupiteľskej sústave, ktorú reprezentuje NR SR. Jej úloha je v plnení zákonov a ostatných právnych aktov štátnej moci. Prostredníctvom nich sa vykonávajú základné otázky štátnej správy, najmä zabezpečovanie rozvoja hospodárstva, sociálnych vecí a kultúry. Vo vzťahu k fyzickým a právnickým osobám nariadovacia činnosť vyjadruje určitú metódu. Na to, aby mohli správne orgány plniť úlohy, ktoré im boli zverené zákonmi a inými právnymi aktmi zastupiteľského orgánu, môžu vydávať normatívne a individuálne správne akty. K dosiahnutiu svojho cieľa môžu používať aj iné opatrenia alebo môžu používať donútenia, ak sú na to splnomocnené zákonom. Štátna správa je aj činnosťou podzákonnou, teda je vykonávaná na základe zákona. Jej zameranie a hlavné prostriedky na dosiahnutie cieľov určuje zákon²⁵. Ako hovorí Kečkéšová „právne predpisy, ktoré vydávajú orgány štátnej správy musia byť v súlade s Ústavou SR, ústavnými zákonmi, zákonmi prípadne medzinárodnými zmluvami, s ktorými NR SR vyslovila súhlas, a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom“²⁶.

Podľa Škultétyho sa v rámci štátnej správy realizujú spoločenské záujmy. Tieto záujmy sú mnohoraké a rozmanité, čo znamená aj rozmanitosť úloh štátnej správy. Pod spoločenskými záujmami si možno predstaviť ako celospoločenské záujmy, tak aj právne zaručené záujmy fyzických a právnických osôb v oblasti štátnej správy. Štátnu správu možno chápať ako verejnú správu uskutočňovanú štátom. Vo verejnej správe štát zohráva nezastupiteľnú úlohu. V takomto ponímaní je štátna správa jadrom verejnej správy. Je odvodená od samotnej podstaty, postavenia a poslania štátu, od podstaty a spôsobu realizácie štátnej moci. Štátna správa je osobitým druhom spoločenského riadenia, ktoré je uskutočňované štátom²⁷.

²⁴ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 13).

²⁵ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 26 - 27).

²⁶ KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. (2004, s. 15).

²⁷ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 26 – 27).

2.3 Organizácia štátnej správy

Pojem orgán štátnej správy môžeme chápať v širšom a užšom poňatí. V užšom ponímaní chápeme pod orgánom štátnej správy tie štátne orgány, ktoré sú výslovne označené ako štátne orgány právnymi predpismi. V širšom ponímaní pod tento pojem patria nielen orgány štátnej správy, ale aj ostatné orgány, ktoré sa vyznačujú správno-právnou aktivitou. Pri posudzovaní pojmu orgán štátnej správy, musíme brať do úvahy viacero hľadísk. Vymedzujeme ho z hľadiska jeho postavenia v spoločnosti, druhu činnosti štátu aj ako organizačnú jednotku. Podľa týchto kritérií môžeme vymedziť základné črty orgánov štátnej správy:

- z hľadiska svojho postavenia v spoločnosti je orgán štátnej správy štátnym orgánom, ktorý ma všetky základné znaky štátneho orgánu, disponuje pôsobnosťou a právomocou a môže používať prostriedky štátneho donútenia,
- orgán štátnej správy je osobitný druh štátneho orgánu, jeho osobitosť spočíva v odlišnosti druhu činnosti, ktorú vykonáva oproti ostatným štátnym orgánom,
- orgán štátnej správy vytvára relatívne samostatnú organizačnú jednotku, ktorá sa oddeľuje od iných organizačných jednotiek v štáte, napríklad od zastupiteľských orgánov, od prokuratúry alebo súdnictva²⁸.

V zmysle Ústavy SR vláda SR predstavuje výkonnú moc. V podstate je riadiacim prvkom každého štátneho systému. Je však aj súčasťou orgánov verejno-politickej moci. Vláda plní výkonné funkcie, ktoré sú skôr politické. V tomto zmysle vláda predstavuje politické vedenie verejnej správy. Výkonné právomoci a zodpovednosť za výkon štátnej správy sa delí medzi jednotlivé ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy. Medzi základné úlohy štátnej správy patria úlohy v oblasti hospodárskej politiky, zahraničnej politiky, bezpečnostnej politiky, obrany, civilnej obrany, hasičského zboru, súdnictva, colníctva, pôšt, ciest 1. triedy a iné. V niektorých vybraných oblastiach bol obciam zverený výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy. Jedná sa hlavne o oblasť matrik, stavebného poriadku a časť kompetencií v oblasti školstva. Tieto úlohy sú realizované v mene štátu a štát je zodpovedný za financovanie, kvalitu a riadenie týchto služieb²⁹.

Sústavu orgánov štátnej správy Slovenskej republiky tvoria:

- orgány miestnej štátnej správy,

²⁸ ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. (2008, s. 29 - 30).

²⁹ *Štruktúra verejnej správy v SR*. Dostupné na <http://www.trencin.sk/12331>.

- ostatné ústredné orgány štátnej správy,
- ústredné orgány štátnej správy.

2.3.1 Orgány miestnej štátnej správy

Miestnu správu možno chápať z dvoch pohľadov, ako sústavu miestnych orgánov štátnej správy, alebo ako určitú činnosť štátu na miestnej úrovni. V súčasných podmienkach miestnu správu vykonávajú:

- orgány so všeobecnou pôsobnosťou,
- orgány so špecializovanou pôsobnosťou,
- sústava určených výkonných orgánov územnej samosprávy, ktoré vykonávajú delegovanú štátnu správu.

Za koordináciu miestnej správy v rámci jednotlivých krajov zodpovedá Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo vnútra SR“). Podľa zákona č. 222/1996 Zb. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o organizácii miestnej štátnej správy“) sa na výkon miestnej štátnej správy zriaďujú krajské úrady a okresné úrady; iným orgánom štátnej správy, obciam alebo iným právnickým osobám môže výkon miestnej štátnej správy zveriť len osobitý zákon. Od januára 2004 boli okresné úrady nahradené obvodnými úradmi. Pôsobnosť krajských a obvodných úradov upravuje zákon č. 515/2003 Zb. o krajských úradoch a obvodných úradoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o krajských úradoch“). Podľa tohto zákona „miestnymi orgánmi štátnej správy na úseku všeobecnej vnútornej správy, živnostenského podnikania, civilnej ochrany a riadenia štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu (ďalej len „krízové riadenie“) sú krajské a obvodné úrady“.

Zákonom č. 254/2007 Z. z. o zrušení krajských úradov a o zmene a doplnení zákona č. 515/2003 Z. z. a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 263/2006 Z. z. (ďalej len „zákon o zrušení krajských úradov“) boli zrušené všeobecné krajské úrady. Ich pôsobnosť sa presunula na obvodné úrady a niektoré ministerstvá, čiže na iné štátne orgány. Zákon nadobudol účinnosť 1. októbra 2007.

Tento zákon upravuje postavenie obvodných úradov. Obvodný úrad je právnickou osobou. Je to rozpočtová organizácia štátu napojená finančnými vzťahmi na rozpočet Ministerstva vnútra

SR. Za činnosť obvodného úradu je zodpovedný prednosta obvodného úradu. Tento aj riadi obvodný úrad. Prednostu obvodného úradu odvoláva a vymenúva vláda SR na návrh ministra vnútra Slovenskej republiky. Ministerstvo vnútra SR určuje vnútornú organizáciu obvodného úradu. Obvodný úrad koná a rozhoduje v administratívno-právnych vzťahoch samostatne. Obvodný úrad môže na výkon niektorých činností štátnej správy zriadiť pracovisko obvodného úradu v obciach, ale len so súhlasom ministerstva vnútra.

Špecializovaná štátna správa vznikla z dôvodu potreby osobitnej úpravy niektorých záležitostí štátu. Špecializovaná miestna správa bola vytvorená osobitnými zákonmi v oblastiach ochrany životného prostredia, na úseku ciest a komunikácií, pozemkového a lesného hospodárstva a iné. Tieto orgány teda vznikali podľa potreby. Na krajskej úrovni pôsobia tieto orgány:

- krajské školské úrady,
- krajské lesné úrady,
- krajské stavebné úrady,
- krajské pozemkové úrady,
- krajské úrady životného prostredia,
- krajské úrady pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie.

Školské a stavebné úrady nemajú na obvodnej úrovni zastúpenie. Na rozdiel od krajskej úrovne na obvodnej úrovni existujú ešte obvodné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Okrem týchto orgánov existujú ešte orgány s celoslovenskou pôsobnosťou, kde zaraďujeme colné úrady a colné riaditeľstvo, daňové úrady a daňové riaditeľstvo, pamiatkový úrad, poštový úrad, telekomunikačný úrad, Úrad na ochranu osobných údajov, Úrad pre reguláciu sieťových odvetví, Radu pre vysielanie a retransmisiu, katastrálne úrady, okresné a krajské riaditeľstvá policajného zboru, hasičského a záchranného zboru, vojenské správy a pod. K orgánom štátnej správy so špeciálnou pôsobnosťou patria aj inšpekcie:

- Národný inšpektorát práce,
- Slovenská obchodná inšpekcia,
- Slovenská stavebná inšpekcia,
- Slovenská inšpekcia životného prostredia,
- Štátna energetická inšpekcia,
- Slovenská poľnohospodárska a potravinová inšpekcia.

2.3.2 Ostatné ústredné orgány štátnej správy

Ústredné orgány štátnej správy sa podľa zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 575/2001 Z. z.“) delia na ústredné orgány štátnej správy (ministerstvá) a tzv. ostatné ústredné orgány štátnej správy. Tieto orgány majú územne celoštátnu pôsobnosť vo veciach štátnej správy.

Zákon č. 575/2001 Z. z. v § 35 a nasl. upravuje spoločné ustanovenia ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Tieto orgány sú právnickými osobami, podieľajú sa na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach a uskutočňujú túto politiku. Jednotlivé orgány pri plnení úloh medzi sebou úzko spolupracujú a vymieňajú si informácie. Skúmajú problematiku, ktorá je v ich pôsobnosti, analyzujú dosahované výsledky a spracovávajú koncepcie rozvoja zverených oblastí, ktoré predkladajú vláde. Starajú sa o právnu úpravu vecí, ktoré patria do ich pôsobnosti. Pripravujú návrhy zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

V súčasnosti pôsobí na území Slovenskej republiky 10 ostatných ústredných orgánov štátnej správy:

- Úrad vlády Slovenskej republiky,
- Protimonopolný úrad Slovenskej republiky,
- Štatistický úrad Slovenskej republiky,
- Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky,
- Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky,
- Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky,
- Úrad pre verejné obstarávanie,
- Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky,
- Správa štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky,
- Národný bezpečnostný úrad³⁰.

Podľa zákona č. 575/2001 Z. z. na čele Úradu vlády SR je vedúci, ktorý je zodpovedný za výkon svojej funkcie predsedovi vlády. Odvolávanie a vymenúvanie vedúceho Úradu vlády SR je v kompetencii vlády. Úlohou Úradu vlády SR je kontrola plnenia úloh súvisiacich s výkonom štátnej správy, kontrola úloh z uznesení vlády. Zároveň aj plní úlohy spojené

³⁰ Ústredný portál verejnej správy. Dostupné na <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&etype=1&aid=1631>.

s odborným, technickým a organizačným zabezpečením činnosti vlády. Na čele Protimonopolného úradu SR a Štatistického úradu SR stojí predseda, ktorého odvoláva a vymenúva prezident SR. Na čele Národného bezpečnostného úradu SR (NBÚ) je riaditeľ, ktorý je za výkon svojej funkcie zodpovedný vláde. NBÚ má v kompetencií ochranu utajovaných skutočností, šifrovú službu a elektronický podpis. Na čele ostatných ústredných orgánov štátnej správy je predseda, ktorý sa zodpovedá vláde. Organizačnú štruktúru upravuje organizačný poriadok, ktorý vydal predseda, riaditeľ alebo vedúci ostatného ústredného orgánu štátnej správy.

2.3.3 Ústredné orgány štátnej správy

Rozdiel medzi ministerstvom a ostatným ústredným orgánom štátnej správy spočíva najmä v rozsahu vecnej pôsobnosti a v tom, kto stojí na jeho čele a ako je ustanovovaný do funkcie. Zákon č. 575/2001 Z. z. to upravuje takto „ministerstvo riadi a za jeho činnosť zodpovedá minister“. Minister je členom vlády. Ministra do funkcie vymenúva prezident SR na návrh predsedu vlády. Podľa Ústavy je minister zodpovedný Národnej rade Slovenskej republiky, ktorá mu môže vysloviť nedôveru. V prípade demisie ministra ju tento podáva prezidentovi SR. V čase neprítomnosti ministra ho zastupuje v rozsahu jeho práv a povinností štátny tajomník. Štátny tajomník má pri zastupovaní ministra na rokovaní vlády iba poradný hlas. Štátny tajomník je odvolávaný a vymenúvaný vládou na návrh príslušného ministra. V prípade viacodvetvových ministerstiev alebo v iných odôvodnených prípadoch môže vláda určiť aj dvoch štátnych tajomníkov. V akom rozsahu zastupujú a v akom poradí určuje samotný minister.

Vnútornú organizáciu ministerstva upravuje § 5 zákona č. 575/2001 Z. z. „Ministerstvo sa člení na sekcie a odbory, prípadne iné organizačné útvary“. Sekcie sú zriaďované predovšetkým pre jednotlivé úseky činnosti ministerstva. Sekciu má na starosti generálny riaditeľ. Sekcia sa ešte môže členiť na odbory. Odbor riadi riaditeľ. Na ministerstve pôsobia aj rôzne poradné orgány. Organizačný poriadok ministerstva vydáva minister a upravuje organizačnú štruktúru ministerstva. Úlohy spojené s organizačným, technickým a odborným zabezpečením plní úrad ministerstva. Na čele úradu ministerstva stojí vedúci úradu, ktorého vymenúva a odvoláva vláda na návrh príslušného ministra.

Na území Slovenskej republiky v súčasnej dobe pôsobí 13 ministerstiev:

1. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky,
2. Ministerstvo financií Slovenskej republiky,
3. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky,
4. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky,
5. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky,
6. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky,
7. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky,
8. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky,
9. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky,
10. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky,
11. Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky,
12. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky,
13. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky.

Ministerstvo životného prostredia SR bolo zrušené 1. júla 2010, jeho činnosť však bola po štyroch mesiacoch obnovená k 1. novembru 2010.

3 ŠTÁTNA SPRÁVA NA ÚSEKU ZAMESTNANOSTI

Politikou zamestnanosti sa rozumie systém podpory a pomoci občanom pri ich začleňovaní sa do pracovného procesu a pri hľadaní vhodných pracovných miest. Táto problematika je upravená predovšetkým zákonom č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“), zákonom č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 453/2003 Z. z.“) a zákonom č. 461/2003 o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“).

Zákon o službách zamestnanosti v § 11 ods. 1 vymedzuje pojem služby zamestnanosti ako systém inštitúcií a nástrojov podpory a pomoci účastníkom trhu práce pri hľadaní zamestnania, jeho zmene, pri obsadzovaní voľných pracovných miest a uplatňovaní aktívnych opatrení na trhu práce. Tento zákon okrem iného upravuje poskytovanie informácií a služieb,

poskytovanie finančných príspevkov na uľahčenie vstupu na pracovný trh. Upravuje tiež podporu tvorby a udržania pracovných miest v odvetviach, kde je potreba vzniku nových pracovných miest alebo udržania doterajších.

Trh práce ovplyvňujú rôzne pracovnoprávne a sociálnoprávne predpisy. Politika trhu práce sa realizuje tak, že sa určia ciele a priority politiky trhu práce celoštátneho charakteru. Takéto ciele a priority sú definované na základe zámerov hospodárskej a sociálnej politiky, ktoré sú vymedzené v programovom vyhlásení vlády a v ďalších dokumentoch schválených NR SR. Politiku trhu práce možno rozdeliť na:

- **pasívnu** politiku trhu práce,
- **aktívnu** politiku trhu práce.

Tou historicky staršou politikou je pasívna politika trhu práce. Jej počiatky siahajú do dvadsiatych rokov minulého storočia a jej náplňou je hlavne poskytovanie dávok v nezamestnanosti. Podľa § 104 ods. 1 zákona o sociálnom poistení je dávka v nezamestnanosti náhradným príjmom za príjem zo zamestnania a jej poskytovanie je založené na poistnom princípe. Podmienkou pre priznanie tejto dávky je však, aby bol občan v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných občanov poistený v nezamestnanosti najmenej tri roky. Od 1. februára 2004 je poskytovanie dávky v nezamestnanosti v kompetencii Sociálnej poisťovne. Aktívna politika zamestnanosti je tou historicky mladšou formou politiky trhu práce. Začala sa rozvíjať až po druhej svetovej vojne, najmä však až v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia. Cieľom aktívnej politiky trhu práce je pomôcť tým, ktorým hrozí nezamestnanosť. Druhým cieľom je pomôcť nezamestnaným, aby sa zamestnali skôr, ako sa stanú dlhodobo nezamestnanými. Medzi základné služby, ktoré vytvára aktívna politika zamestnanosti podľa zákona o službách zamestnanosti patrí:

- sprostredkovanie vhodného zamestnania,
- odborné poradenské služby,
- vzdelávanie a príprava pre trh práce,
- podpora vytvárania pracovných miest³¹.

³¹ *Aktívna politika trhu práce*. s. 59 – 65. Dostupné na:
<http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/EDL/ShowArticle.ascx&ArticleId=7299>.

Podľa zákona o službách zamestnanosti v § 11 ods. 2 je definované, ktoré inštitúcie poskytujú služby zamestnanosti na území Slovenskej republiky. Sú to:

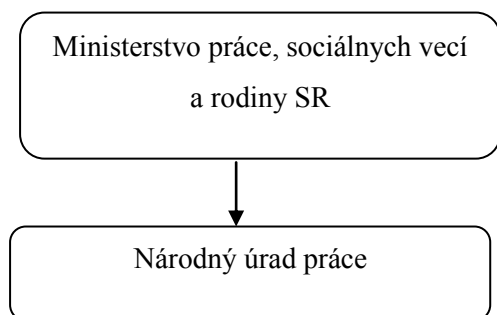
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- úrady práce, sociálnych vecí a rodiny,
- právnické a fyzické osoby, ktoré vykonávajú sprostredkovanie zamestnania, poskytujú odborné poradenské služby a uplatňujú aktívne opatrenie na trhu práce na základe uzatvorenej písomnej dohody s príslušným úradom alebo na základe uzatvorenej písomnej dohody v rámci partnerstva,
- právnické osoby a fyzické osoby, ktoré vykonávajú sprostredkovanie zamestnania za úhradu,
- agentúra dočasného zamestnávania a
- agentúra podporovaného zamestnávania.

3.1 Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti

Inštitucionálny vývoj služieb zamestnanosti sa začal vyvíjať na prelome rokov 1990/1991, kedy vznikli úrady práce ako územné orgány štátnej správy. Tieto sa v roku 1993 sústredili pod Správu služieb zamestnanosti. V tom istom roku vznikol aj verejnoprávny Fond zamestnanosti Slovenskej republiky, ktorý hmotne zabezpečoval nezamestnaných, ale aj zabezpečoval udržanie prípadne vznik nových pracovných miest. Zákonom č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti vznikol v roku 1997 Národný úrad práce. Tento zákon hovorí, že orgánmi zabezpečujúcimi politiku trhu práce boli Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Národný úrad práce, ktorý bol verejnoprávnu inštitúciou na zabezpečovanie ústavného práva občanov na zamestnanie. Vznik Národného úradu práce odstránil rozštiepenosť inštitúcií, ktoré pôsobili na trhu práce a centralizoval financovanie, výkon a kontrolu do jednej inštitúcie. Systém hospodárenia a financovania Národného úradu práce bol vytvorený na poistnom, fondovom princípe, ktorý bol oddelený od štátneho rozpočtu³². Organizačnú štruktúru štátnej správy na úseku zamestnanosti pred rokom 2004 možno vidieť na Obr. 3.1.

³² *Pôsobnosť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny*. Dostupné na: http://www.upsvar-rv.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=270.

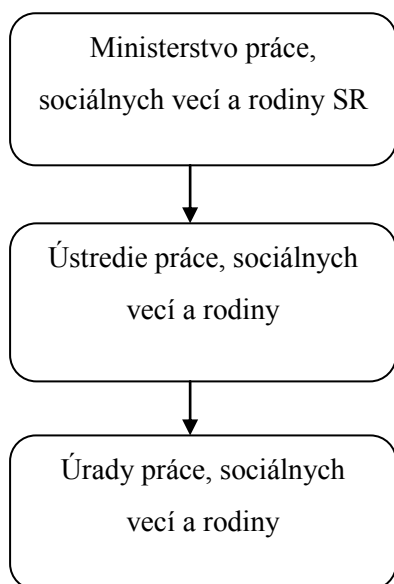
Obr. 3.1 Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti pred rokom 2004:

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe zákona č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti.

Od 1. januára 2004 je zriadenie a postavenie orgánov štátnej správy na úseku zamestnanosti upravené zákonom č. 453/2003 Z. z. Ústredným orgánom štátnej správy na úseku zamestnanosti resp. nezamestnanosti je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Pod priamou kompetenciou ministra je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré si zriaďuje svoje územné pracoviská – úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Organizačnú štruktúru na úseku zamestnanosti po roku 2004 možno vidieť v nasledujúcom Obr. 3.2.

Obr. 3.2 Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti po roku 2004:

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe zákona č. 453/2003 Z. z.

3.2 Úlohy štátnej správy na úseku zamestnanosti

3.2.1 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

Podľa zákona č. 575/2001 Z. z. je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „ministerstvo“) ústredným orgánom štátnej správy pre zamestnanosť, sociálne veci a rodinu. V oblasti zamestnanosti má v kompetencií stratégiu zamestnanosti, koordináciu jej tvorby a realizácie a politiku trhu práce. V oblasti sociálnych vecí a rodiny upravuje sociálne poistenie, starobné dôchodkové poistenie a doplnkové dôchodkové poistenie, štátne sociálne dávky, sociálnu pomoc a pomoc v hmotnej núdzi, sociálnoprávnu ochranu detí a koordináciu štátnej rodinnej politiky³³.

Ministerstvo je rozpočtová organizácia, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami napojená na štátny rozpočet SR. Je to právnická osoba, ktorá v právnych vzťahoch vystupuje vo svojom mene alebo v mene SR, ak to tak ustanovujú osobitné predpisy. Podľa zákona č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o štátnej službe“) je ministerstvo služobný úrad. Pre účely tohto zákona zabezpečuje plnenie úloh, ktoré mu vyplývajú zo štátnozamestnaneckých vzťahov v súvislosti s vykonávaním štátnej služby a pracovnoprávných vzťahov. Sídлом ministerstva je Bratislava. V rozsahu svojej pôsobnosti môže ministerstvo zriaďovať svoje rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie a zakladať iné právnické osoby v súlade s osobitnými predpismi. Ministerstvo koordinuje štruktúru a rozsah výdavkov na hospodársku mobilizáciu z prostriedkov štátneho rozpočtu Sociálnej poisťovne³⁴.

Medzi hlavné úlohy ministerstva v oblasti stratégie zamestnanosti, koordinácie jej tvorby a realizácie a politiky trhu práce patrí vypracovávanie návrhov na podporu zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti, ale aj návrhov priorít a opatrení zamestnanosti do Národného programu reforiem. Ministerstvo sa podieľa na vypracovaní správ o pokroku v zavádzaní Národného programu reforiem za oblasť zamestnanosti. Taktiež sa podieľa na tvorbe systému predvídania potrieb trhu práce v SR³⁵.

³³ *Zamestnanosť, sociálne veci a rodina*. Dostupné na: <http://www.istp.sk/ktp/charakteristika-smeru/10-zamestnanost-socialne-veci-a-rodina.php>.

³⁴ *Štatút MPSVaR*, (čl. 2 a 3). Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/statut.html>.

³⁵ Dtto, (čl. 4 c). Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/statut.html>.

V § 3 zákona č. 453/2003 Z. z. sa upravuje riadenie výkonu štátnej správy ministerstva. Podľa toho zákona ministerstvo:

- riadi výkon štátnej správy, ktorú uskutočňuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny,
- schvaľuje vnútornú organizačnú štruktúru Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny,
- kontroluje výkon štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a zamestnanosti,
- vykonáva v druhom stupni štátnu správu vo veciach, v ktorých v správnom konaní v prvom stupni rozhoduje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- určuje Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny úlohy v oblasti politiky trhu práce vyplývajúce zo stratégie zamestnanosti,
- určuje v spolupráci so Štatistickým úradom SR rezortné štatistické zisťovania a administratívne zdroje v oblasti sociálnych vecí a politiky zamestnanosti,
- určuje minimálny obsah, rozsah a periodicitu zberu a spracovania údajov v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti,
- určuje postup a podrobnejšie podmienky udeľovania povolenia na zamestnanie cudzincovi alebo osobe bez štátnej príslušnosti,
- zodpovedá za tvorbu koncepcie rozvoja v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti,
- je orgánom, prostredníctvom ktorého Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny predkladajú podklady na zostavovanie návrhu systematizácie na rozpočtový rok,
- usmerňuje zamestnávanie cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti i občanov SR pracujúcich v zahraničí.

Základným organizačným predpisom ministerstva je Organizačný poriadok Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „organizačný poriadok“), ktorý bol vydaný v súlade so zákonom č. 575/2001 Z. z. V organizačnom poriadku sa ustanovuje vnútorné organizačné členenie ministerstva, rozsah oprávnení vedúcich štátnych zamestnancov ministerstva i pôsobnosť a vzájomné vzťahy organizačných útvarov ministerstva. Pri plnení svojich úloh a činností ministerstvo dodržiava zásadu rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a zákazu diskriminácie³⁶.

³⁶ *Organizačný poriadok MPSVaR.* (čl. 1, s. 2). Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/organizacna-struktura.html>.

Ministerstvo sa organizačne člení na:

- sekcie,
- odbory,
- oddelenia,
- osobitné organizačné útvary ministerstva.

Pojmom sekcia sa rozumie základný organizačný stupeň riadenia a rozhodovania, je nositeľom úloh ministerstva podľa vymedzených okruhov činností. Sekcia je organizačný útvar, v ktorom je spojená ucelená oblasť koncepčných, odborných, metodických, správnych a kontrolných činností. Na čele sekcie stojí generálny riaditeľ sekcie. Generálny riaditeľ sekcie riadi, organizuje, kontroluje a hodnotí vykonávanie štátnej služby riaditeľov odborov ním riadenej sekcie a priamo riadených zamestnancov. Na ministerstve sú zriadené nasledujúce sekcie:

- sekcia práce,
- sekcia sociálnej a rodinnej politiky,
- sekcia riadenia Európskeho sociálneho fondu,
- sekcia legislatívy,
- sekcia ekonomiky,
- sekcia sociálneho poistenia a dôchodkového sporenia.

Odbor je organizačný útvar, v ktorom sa zoskupuje väčší rozsah úzko súvisiacich odborných činností. Odbor riadi a zodpovedá za jeho činnosť riaditeľ odboru.

Oddelenie je organizačný útvar, ktorý vykonáva určitú ucelenú agendu zameranú k predmetu alebo druhu činnosti v danej oblasti. Oddelenie je začlenené do odboru. Vedúci oddelenie je na čele oddelenia a zodpovedá za jeho činnosť.

Osobitný organizačný útvar ministerstva je organizačný útvar, ktorý je rozhodnutím ministra zriadený v rámci organizačnej štruktúry ministerstva, a nie je označený ako sekcia, odbor alebo oddelenie.

Osobitné začlenenie v organizačnej štruktúre ministerstva majú špecializované organizačné útvary ministerstva v priamej riadiacej pôsobnosti ministra, štátneho tajomníka ministerstva alebo vedúceho služobného úradu. Medzi špecializované organizačné útvary ministerstva v priamej riadiacej pôsobnosti ministra patria:

- kancelária ministra,
- centrum pre optimalizáciu sociálnych systémov,

- odbor kontroly, vládneho auditu a štátneho dozoru,
- odbor vnútorného auditu,
- odbor dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb,
- odbor krízového manažmentu a bezpečnosti,
- analytické centrum,
- sekretariát Hospodárskej a sociálnej rady SR,
- odbor zahraničných vzťahov a protokolu³⁷.

Celá schéma organizačnej štruktúry ministerstva sa nachádza v Prílohe č. 1.

Na ministerstve sa uplatňuje päťstupňové riadenie s výnimkou špecializovaných organizačných útvarov. V rámci tohto päťstupňového riadenia minister riadi štátneho tajomníka a vedúceho služobného úradu. Štátny tajomník a vedúci služobného úradu riadi generálneho riaditeľa sekcie, generálny riaditeľ sekcie má pod sebou generálneho riaditeľa odboru, ktorý riadi vedúceho oddelenia³⁸.

3.2.2 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ústredie“) je orgánom štátnej správy, ktorý má kompetencie voči úradom a voči verejnosti plní viaceré významné úlohy. Podľa zákona č. 453/2003 Z. z. sa ústredie zriaďuje pre územné obvody všetkých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Ústredie je rozpočtová organizácia napojená svojimi príjmami a výdavkami na rozpočet ministerstva. Na čele ústredia stojí generálny riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky na návrh ministra práce, sociálnych vecí a rodiny. Generálny riaditeľ je aj štatutárnym orgánom ústredia.

Sídlom ústredia je Bratislava. Ústredie si však môže zriadiť svoje pracoviská. V súčasnej dobe sú to tieto:

- pracovisko Banská Bystrica,
- pracovisko Košice,

³⁷ *Organizačný poriadok MPSVaR.* (čl. 2). Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/organizacna-struktura.html>.

³⁸ Dtto. Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/organizacna-struktura.html>.

- pracovisko Žilina.

Medzi kompetencie ústredia vo vzťahu k uplatňovaniu politiky zamestnanosti patrí riadenie, metodické usmerňovanie a kontrolovanie výkonu činností úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v oblasti poskytovania služieb zamestnanosti. Okrem týchto činností vykonáva aj činnosti dôležitejšie pre občanov, a to napr. vypracovávanie a usmerňovanie realizácie celoštátnych projektov na zlepšenie situácie na trhu práce; vykonávanie sprostredkovania zamestnania pre občanov SR v členských štátoch Európskej únie prostredníctvom siete EURES; vydávanie povolení na vykonávanie činností pre sprostredkovateľov za úhradu, agentúram dočasného zamestnávania a podporovaného zamestnávania; rozhodovanie o odvolávaní občanov voči zaradeniu resp. nezaradeniu do alebo z evidencie uchádzačov o prácu. Medzi významné úlohy patrí aj informovanie verejnosti o štatistických zisteniach vývoja na trhu práce vo vzťahu k nezamestnanosti. Ústredie dokonca vydáva časopis „Sociálna politika a zamestnanosť“, kde sa možno dočítať o dianí na konkrétnych úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny aj o aktuálnych informáciách týkajúcich sa poskytovaných služieb v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti³⁹.

Podľa zákona č. 453/2003 Z. z. § 4 ústredie vykonáva štátnu správu v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti a plní úlohy podľa osobitných predpisov najmä na úsekoch:

- štátnych sociálnych dávok, ak osobitný predpis neustanovuje inak,
- sociálnej pomoci,
- evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie a evidencie voľných pracovných miest,
- sprostredkovania vhodného zamestnania,
- poskytovania poradenských služieb,
- vzdelávania a prípravy na trh práce,
- aktívnych opatrení na trhu práce,
- zvýšenej starostlivosti o pracovné uplatnenie osobitných skupín občanov,
- prípravy a realizácie projektov spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu.

Ústredie vykonáva v druhom stupni štátnu správu vo veciach, v ktorých v správnom konaní v prvom stupni rozhoduje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Určuje územné obvody,

³⁹ *Kompetencie ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny*. Dostupné na: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/zakladne-informacie-o-sluzbach-zamestnanosti/kompetencie-ustredia-prace-socialnych-veci-a-rodiny.html?page_id=12822.

v ktorých sa v príslušnom kalendárnom roku budú realizovať osobitné opatrenia v oblasti služieb zamestnanosti. Ústredie zabezpečuje tvorbu, prevádzku a rozvoj jednotného informačného systému v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti. Ústredie taktiež organizuje a zabezpečuje odbornú prípravu a systematické odborné vzdelávanie svojich zamestnancov i zamestnancov úradov a zariadení sociálnych služieb. Spolupracuje so samosprávnymi krajmi pri tvorbe koncepcií regionálneho rozvoja v oblasti sociálnych služieb a služieb zamestnanosti a realizuje záväzky vyplývajúce pre SR z uzatvorených medzinárodných zmlúv v oblasti sociálnych vecí a zamestnanosti. Ústredie je príslušným orgánom pre koordináciu štátnych sociálnych dávok.

Na základe reformy sociálneho systému a trhu práce sa pretvoril aj právny rámec na poskytovanie nástrojov aktívnej politiky trhu práce. Modifikovali sa aj východiská pre poskytovanie príspevkov na ich realizáciu. Reformou sa zaviedla odlišná výška príspevkov v závislosti od typu regiónu oprávneného na poskytovanie príspevkov štátnej pomoci. Výška príspevku je závislá od príslušnosti k okresu, k typu regiónu, z hľadisku podielu hrubého domáceho podielu (ďalej len „HDP“) na obyvateľa na hodnote HDP na obyvateľa Európskej únie v priemere za posledné tri roky meraného v parite kúpnej sily. Výška príspevku je závislá aj od miery nezamestnanosti v okrese a od iných špecifických požiadaviek, ktoré sú konkretizované podľa jednotlivých nástrojov aktívnej politiky trhu práce⁴⁰.

Organizačný poriadok Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „organizačný poriadok ústredia“) je základným organizačným predpisom ústredia a bol vydaný v súlade so zákonom č. 453/2003 Z. z. Organizačný poriadok ústredia upravuje vnútorné organizačné členenie ústredia, ktoré sa vnútorne člení na sekcie, odbory, oddelenia, pracoviská ústredia a ďalšie organizačné útvary. Hlavnú organizačnú líniu tvorí:

- kancelária generálneho riaditeľa – vedúceho služobného úradu,
- sekcia pre služby zamestnanosti,
- sekcia pre Európsky sociálny fond,
- sekcia pre sociálne veci a rodinu,
- sekcia pre ekonomiku,
- osobný úrad,
- odbor informatiky a štatistiky,

⁴⁰ *Pôsobnosť ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny*. Dostupné na: http://www.upsvar.sk/ustredie-psvr/organizacna-struktura/posobnost-ustredia-prace-socialnych-veci-a-rodiny.html?page_id=1360.

- odbor kontroly,
- odbor právny,
- odbor medzinárodnej spolupráce.

Na ústredí existujú tieto stupne riadenia:

- generálny riaditeľ ústredia – vedúci služobného úradu,
- námestníci generálneho riaditeľa a riaditelia priamo riadených odborov,
- riaditelia odborov a vedúci pracovísk,
- vedúci oddelení.

V Prílohe č. 2 sa nachádza schéma organizačnej štruktúry ústredia.

Organizačné útvary ústredia majú povinnosť navzájom spolupracovať, pomáhať si a poskytovať informácie z okruhu svojej pôsobnosti. Majú tiež povinnosť prerokúvať navrhované opatrenia s úsekmi prípadne odbormi alebo oddeleniami, ktorých sa tieto opatrenia týkajú a musia dodržiavať určené lehoty. Organizačný poriadok ústredia upravuje aj vzájomné vzťahy organizačných útvarov a vymedzuje úlohy, ktoré ústredie plní ako orgán štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a rodiny, služieb zamestnanosti, kolektívneho vyjednávania, miezd a iných odmien za prácu, sociálneho zabezpečenia, starostlivosti o rodinu a bezpečnosti a zdravia pri práci⁴¹.

3.2.3 Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

Podľa zákona č. 453/2003 Z. z. § 5 sa úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad“) zriaďuje s pôsobnosťou pre územný obvod jedného okresu alebo viacerých okresov v rámci územného obvodu kraja. Úrad je rozpočtová organizácia štátu, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami napojená na rozpočet ústredia. Úrad je tiež služobným úradom zamestnancov úradu a zamestnancov pracoviska zriadeného úradom. Na čele úradu stojí riaditeľ. Na území SR sídli 46 úradov. Zoznam úradov a ich územná pôsobnosť sa nachádza v Prílohe č. 3.

Pôsobnosť úradu upravuje § 5 ods. 7 zákona č. 453/2003 Z. z. Úrad:

- a) vykonáva štátnu správu v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti a plní úlohy podľa osobitných predpisov na úsekoch:

⁴¹ *Organizačný poriadok Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.* (čl. 1 a 13). Dostupné na: http://www.upsvar.sk/ustredie-psvr/organizacna-struktura/organizacny-poriadok.html?page_id=1361.

- a. štátnych sociálnych dávok,
 - b. sociálnej pomoci,
 - c. evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie a evidencie voľných pracovných miest,
 - d. sprostredkovania vhodného zamestnania,
 - e. poskytovania poradenských služieb,
 - f. vzdelávania a prípravy na trh práce,
 - g. aktívnych opatrení na trhu práce,
 - h. zvýšenej starostlivosti o pracovné uplatnenie osobitných skupín obyvateľstva,
 - i. prípravy a realizácie projektov spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu,
- b) vykonáva v prvom stupni štátnu správu v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti,
 - c) vykonáva v druhom stupni štátnu správu vo veciach, v ktorých v správnom konaní v prvom stupni koná a rozhoduje obec pri prenesenom výkone štátnej správy alebo zariadenie sociálnych služieb, ktoré zriadil ako rozpočtovú organizáciu alebo príspevkovú organizáciu,
 - d) poskytuje Štatistickému úradu SR štatistické údaje zo štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov.

Úrad vykonáva svoje činnosti v oblasti služieb zamestnanosti pre klientov, ktorými sú napr. uchádzači a záujemcovia o zamestnanie, študenti a ich rodičia, občania ohrození stratou zamestnania, zamestnávateľia, osoby samostatne zárobkovo činné, cudzinci, občania Európskej únie a ich rodinní príslušníci. Klienta teda možno definovať ako každú osobu, ktorá sa pohybuje na trhu práce v rámci SR alebo sa pripravuje na vstup na trh práce. Činnosti úradu sú preto orientované na znižovanie nezamestnanosti a zvyšovanie zamestnanosti. Hlavnou úlohou úradov je sprostredkovanie vhodného zamestnania uchádzačom a záujemcom o zamestnanie. S touto činnosťou súvisí aj vedenie evidencií o uchádzačoch a záujemcoch o zamestnanie; o voľných pracovných miestach a zamestnávateľoch vo svojom územnom obvode. Úrad rozhoduje aj o zaradení resp. nezaradení občanov do evidencie uchádzačov o zamestnanie a následne rozhoduje aj o ich vyradení z evidencie uchádzačov o zamestnanie. Medzi významné činnosti úradu patrí aj poskytovanie informácií zamestnávateľom o možnostiach, ktoré im ponúka zákon o službách zamestnanosti, o ich právach a povinnostiach. Úrad následne uskutočňuje kontrolu dodržiavanie týchto povinností.

Dôležitou činnosťou je aj poskytovanie informačno-poradenských a odborných poradenských služieb a realizácia projektov a programov, ktoré sú zamerané na zlepšenie situácie na trhu práce v konkrétnom regióne⁴².

Zákon o službách zamestnanosti v § 6 a 7 definuje pojmy uchádzač o zamestnanie a záujemca o zamestnanie. Uchádzačom o zamestnanie je občan, ktorý môže pracovať, chce pracovať a hľadá si zamestnanie a je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Záujemca o zamestnanie je občan, ktorý si hľadá iné zamestnanie, alebo ktorý má záujem o poskytovanie odborných poradenských služieb, služieb vzdelávania a prípravy pre trh práce a nie je uchádzačom o zamestnanie. V § 15 zákona o službách zamestnanosti sa vysvetľuje pojem vhodné zamestnanie. Pre účely tohto zákona je vhodné zamestnanie to zamestnanie, ktoré zohľadňuje zdravotný stav občana, prihliada na jeho kvalifikáciu, odborné zručnosti alebo druh doteraz vykonávanej práce.

Pri integrácii občanov so zdravotným postihnutím patria do pôsobnosti úradu podľa § 13 ods. 2 aj tieto činnosti:

- zriaďovať špeciálne organizačné útvary pre integráciu občanov so zdravotným postihnutím,
- označovať v evidencii voľných pracovných miest miesta, ktoré nie sú vhodné pre občanov so zdravotným postihnutím,
- kontrolovať dodržiavanie povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím na celkovom počte zamestnancov,
- priznávať, zmeniť alebo zrušiť postavenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska.

Podľa § 13 ods. 3 pri zamestnávaní cudzincov zaraďujeme do pôsobnosti úradu tieto činnosti:

- oznamovať ústrediu voľné pracovné miesta vhodné pre zamestnanie cudzinca,
- poskytovať informácie cudzincovi o možnostiach zamestnania vo svojom územnom obvode a udeľovať mu povolenie na zamestnanie,
- oznamovať ústrediu počet udelených povolení na zamestnanie za vykazovaný mesiac najneskôr do 20. dňa nasledujúceho mesiaca.

⁴² *Kompetencie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny*. Dostupné na: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/zakladne-informacie-o-sluzbach-zamestnanosti/kompetencie-uradov-prace-socialnych-veci-a-rodiny.html?page_id=12821.

Každý zo 46 úradov má vypracovaný svoj vlastný organizačný poriadok v súlade so zákonom č. 453/2003 Z. z. Vo všeobecnosti organizačný poriadok upravuje vnútorné organizačné členenie, vzájomné vzťahy organizačných útvarov úradu a podrobnejšie stanovuje úlohy, ktoré plní úrad ako štátny orgán v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti. Organizačný poriadok definuje aj právomoci riaditeľa, riaditeľov odborov, vedúcich pracovísk a vedúcich oddelení úradu. Každý z úradov sa vnútorne člení podľa svojho organizačného poriadku, väčšinou sa členia na tieto odbory, oddelenia a iné organizačné útvary:

- kancelária riaditeľa – vedúci služobného úradu,
- odbor služieb zamestnanosti,
- odbor sociálnych vecí a rodiny,
- oddelenie Európskeho sociálneho fondu,
- oddelenie kontroly,
- osobný úrad,
- oddelenie finančné,
- oddelenie informatiky, analýz a štatistických zisťovaní,
- oddelenie hospodárskej správy.

Odbor služieb zamestnanosti sa rozdeľuje na tieto organizačné útvary:

- oddelenie informačných a poradenských služieb – poskytuje základné informácie o možnostiach vyhľadávania voľných pracovných miest, pre voľbu zamestnania, o trhu práce, o možnostiach štúdia a rekvalifikácie;
- oddelenie sprostredkovateľských služieb – sprostredkováva pre uchádzača o zamestnanie vhodné zamestnanie, posudzuje zdravotný stav uchádzača o zamestnanie, vydáva rozhodnutia o vyradení uchádzača z evidencie uchádzačov o zamestnanie;
- oddelenie služieb odborného poradenstva – toto oddelenie realizuje stratégiu odborného poradenstva v územnom obvode a realizuje odborné-poradenské služby formou individuálneho a skupinového poradenstva;
- referát EURES – informuje občanov o možnostiach zamestnania sa v zahraničí a cudzincom o možnostiach zamestnať sa v územnom obvode úradu.

Referát je najnižšou organizačnou jednotkou, ktorá sa používa v organizačnom členení úradu. Nemá svojho vedúceho zamestnanca, je riadený vedúcim pracovníkom nadriadeného

organizačného útvaru. Referát zabezpečuje spoločné a navzájom previazané činnosti vykonávané príslušným organizačným útvarom. Na úrade sa uplatňuje trojstupňový systém riadenia. Na najvyššom stupni riadenia sa nachádza riaditeľ úradu. Tento je zároveň aj vedúcim služobného úradu. V priamej riadiacej kompetencii riaditeľa úradu funguje druhý stupeň riadenia, ktorý reprezentujú priamo riadení vedúci zamestnanci – riaditelia odborov. Tretí stupeň riadenia predstavujú vedúci oddelení na odbore služieb zamestnanosti a odbore sociálnych vecí a rodiny⁴³.

V zákone č. 453/2003 Z. z. § 7 sa uvádza, že ústredie aj úrad si môže vytvárať poradné komisie pre účely konzultácií v oblasti služieb zamestnanosti a sociálnych vecí. Poradné komisie sú ich poradnými a konzultatívnymi orgánmi na prijímanie opatrení, ktoré sa týkajú výkonu štátnej správy v oblasti služieb zamestnanosti a sociálnych vecí. Členmi poradných komisií sa môžu stať zástupcovia zamestnávateľov, zástupcovia zamestnancov, zástupcovia obcí, samosprávnych krajov a zástupcovia mimovládnych organizácií.

4 ZHODNOTENIE EKONOMIKY A ORGANIZÁCIA ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚRADE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY V ČADCI

4.1 Charakteristika územného obvodu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci poskytuje služby zamestnanosti a vykonáva zverené úlohy v územnom obvode okresu Čadca. Okres Čadca patrí podľa územno-správneho usporiadania SR medzi jedenásť okresov Žilinského samosprávneho kraja. Podľa noriem Európskej únie možno priradiť územie okresu Čadca podľa veľkosti nomenklatúrnej jednotke lokálnej úrovne NUTS IV. Spoločne s okresom Kysucké Nové Mesto vytvára jeden z piatich prirodzených regiónov Žilinského samosprávneho kraja: Kysuce. Ostatné štyri regióny sú Orava, Turiec, Liptov a Horné Považie. Nachádza sa v severozápadnej časti SR. Okres Čadca

⁴³ *Organizačný poriadok ÚPSVaR Rimavská Sobota*. Dostupné na: <http://www.upsvarrs.sk/urad/organizacny-poriadok>.

hraničí na severe s Poľskou republikou, na západe s Českou republikou, konkrétne s okresmi Frýdek – Místek a Vsetín. Na juhu má spoločné hranice s okresmi Považská Bystrica, Žilina, Bytča, Kysucké Nové Mesto a na severovýchode s okresmi Námestovo a Dolný Kubín. Okres Čadca sa radí k okresom prihraničného charakteru. K 31.12. 2010 bola rozloha okresu 760,6 km². Rozlohou je okres Čadca tretím najväčším okresom v Žilinskom samosprávnom kraji, zaberá 11,2 % rozlohy územia kraja. Lesy pokrývajú cca 59 % územia okresu. Veľkú časť regiónu tvorí chránená krajinná oblasť (ďalej len „CHKO“) Kysuce, ktorá svojou celkovou rozlohou v okrese Čadca 40 745 ha patrí medzi najväčšie veľkoplošné CHKO. Administratívnym a ekonomickým centrom okresu je mesto Čadca. Do okresu patrí 23 obcí, z toho 3 majú štatút mesta: Čadca, Turzovka a Krásno nad Kysucou⁴⁴. Mapa okresu Čadca je znázornená v Prílohe č. 4.

Podľa údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky (ďalej len „štatistický úrad“) k 31. decembru 2010 žilo na území okresu Čadca 92 259 obyvateľov, z toho 45 815 mužov a 46 444 žien. V roku 2010 bol v okrese Čadca zaznamenaný medziročný celkový úbytok obyvateľov o 196 ľudí. Priemerná hustota obyvateľstva je 121,3 obyvateľov na 1 km². Štatistický úrad udáva k 31. decembru 2010 počet ekonomicky aktívnych obyvateľov 43 012 obyvateľov, čo predstavuje 46,6 % z celkového počtu obyvateľov. Populácia v okrese postupne starne, čomu nasvedčuje aj zvyšujúci sa počet obyvateľstva nad 65 rokov. Index starnutia k 31. decembru 2010 bol 65,08 %. Index starnutia vyjadruje pomer medzi poproduktívnou a predproduktívnou zložkou obyvateľstva, t. j. vyjadruje počet osôb v poproduktívnom veku pripadajúcich na 100 osôb v predproduktívnom veku. Podľa metodiky Európskej únie sa do poproduktívneho veku zahŕňajú všetky osoby vo veku 65 rokov a viac. Narastajúca dynamika starnutia predstavuje jeden z najzávažnejších problémov demografického vývoja nielen v okrese Čadca. Demografický vývoj obyvateľstva a jeho vekovú štruktúru v okrese Čadca v rokoch 2007 – 2010 možno vidieť v Tab. 4.1.

⁴⁴ *Regionálna analýza trhu práce v okrese Čadca.2011*. Dostupné na: <http://www.upsvarcadca.sk/statistiky.aspx>.

Tab. 4.1: Počet obyvateľov v okrese Čadca za obdobie rokov 2007 – 2010

Rok	Počet obyvateľov celkom	Počet obyvateľov podľa vekovej štruktúry			Index starnutia
		0 – 14 rokov	15 – 64 rokov	65 a viac rokov	
2007	92 527	16 260	66 568	9 699	59,65
2008	92 424	15 777	66 888	9 759	61,86
2009	92 455	15 476	67 197	9 782	63,21
2010	92 259	15 168	67 220	9 871	65,08

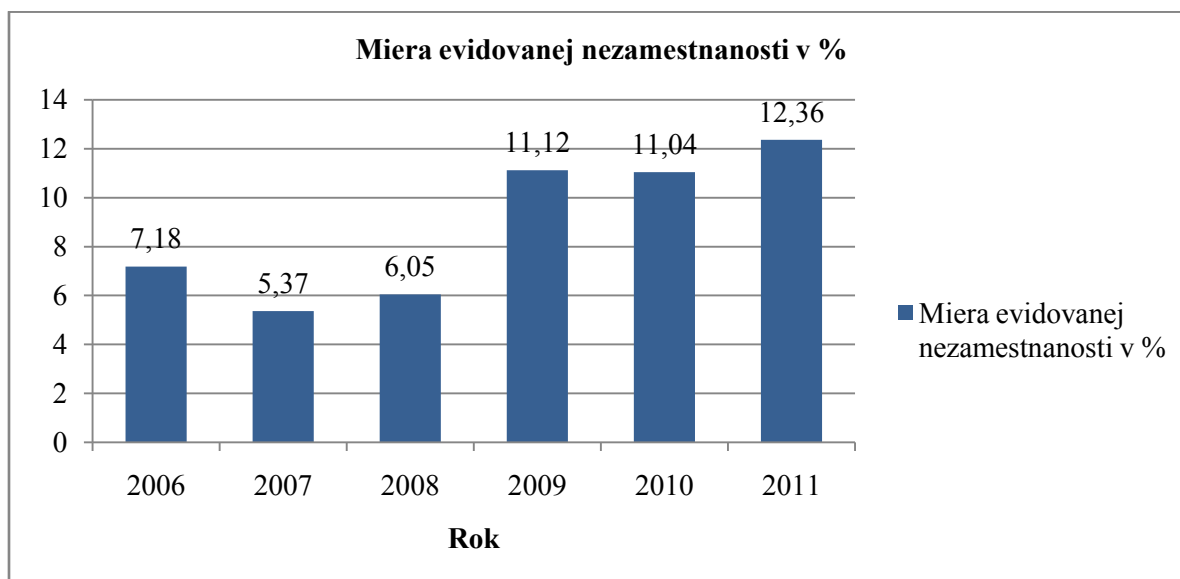
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky.

V okrese je vývojovým trendom dlhodobý pokles pracovných miest vo veľkých zamestnávateľských subjektoch a naopak nárast počtu malých zamestnávateľských subjektov v súkromnom vlastníctve. K 31. decembru 2011 pôsobilo v okrese Čadca 1 415 podnikov. V štruktúre podnikov podľa ekonomických činností mali rozhodujúce postavenie podnikateľské aktivity v oblasti veľkoobchodu, maloobchodu, opravy motorových vozidiel a motocyklov. Podľa údajov zo štatistického úradu k 31. decembru 2011 v okrese Čadca vykonávalo živnosť 7 912 živnostníkov⁴⁵.

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Čadca v roku 2011 predstavovala 12,36 %. Oproti roku 2010 miera evidovanej nezamestnanosti vzrástla o 1,32 percentného bodu (ďalej len „p. b.“). Najnižšia miera nezamestnanosti bola evidovaná v roku 2007, kedy bola na úrovni 5,37 %. Situácia v oblasti zamestnanosti sa začala zhoršovať už v roku 2008 a v rokoch 2009 a 2010 sa prudko zvýšila miera evidovanej nezamestnanosti. So zvýšením miery nezamestnanosti úzko súvisí aj nárast počtu uchádzačov o zamestnanie. K 31. decembru 2011 bolo evidovaných v okrese Čadca 5 889 uchádzačov o zamestnanie. V medziročnom porovnaní počet uchádzačov o zamestnanie vzrástol o 393 osôb oproti roku 2010. Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti v rokoch 2006 – 2011 je zachytený na Obr. 4.1.

⁴⁵ Štatistický úrad SR. *Podnikateľské subjekty v Žilinskom kraji k 31. 12. 2011*. Dostupné na: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=45089>.

Obr. 4.1: Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti v rokoch 2006 – 2011

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Štatistického úradu SR.

4.2 Organizácia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci (ďalej len „úrad práce“) je jedným zo 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré vznikli na základe § 5 zákona č. 453/2003 Z. z. Organizáciu a riadenie úradu práce v Čadci upravuje Organizačný poriadok Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci (ďalej len „organizačný poriadok“), ktorý je základným organizačným predpisom vydaným v súlade so zákonom č. 453/2003 Z. z., so zákonom č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 312/2001 Z. z.“) a so zákonom č. 552/2003 Z. z. o výkone prác vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone prác vo verejnom záujme“). Organizačný poriadok ustanovuje vnútorné organizačné členenie úradu práce, vzájomné vzťahy organizačných útvarov a podrobnejšie vymedzuje úlohy, ktoré plní úrad práce ako orgán štátnej správy pre oblasť služieb zamestnanosti a oblasť sociálnych vecí a rodiny. Organizačný poriadok je záväzný pre všetkých zamestnancov.

Úrad práce má zriadené dve stále pracoviská so sídlom v Čadci:

- pracovisko odboru služieb zamestnanosti,
- pracovisko odboru sociálnych vecí a rodiny.

Okrem týchto dvoch pracovísk úrad práce zriadil ešte vysunuté pracovisko v Turzovke, aby občanom v okrese uľahčil prístup k službám, ktoré poskytuje.

Úrad práce sa vnútorne člení na odbory, oddelenia, referáty a pracoviská. Na úrade práce sa uplatňuje trojstupňový systém riadenia, ktorý je založený na princípe nadriadenosti a podriadenosti. Na prvom stupni sa nachádza riaditeľ úradu, ktorý zároveň obsadzuje aj funkciu vedúceho služobného úradu. Riaditeľ úradu riadi a zodpovedá za činnosť úradu. Riaditeľa vymenúva a odvoláva vláda SR na návrh ministra práce, sociálnych vecí a rodiny. Druhý stupeň organizačnej štruktúry predstavujú odbory, na čele ktorých stoja riaditelia odborov. Riaditeľ odboru riadi príslušný odbor a zodpovedá za riadne plnenie zverených úloh. Na úrade práce sa nachádzajú dva odbory, a to odbor služieb zamestnanosti a odbor sociálnych vecí a rodiny. Tretí stupeň v organizačnej štruktúre tvoria oddelenia, ktorých sa na úrade práce v súčasnej dobe nachádza 12 (oddelenie kontroly; oddelenie informatiky a štatistiky; oddelenie finančné; oddelenie hospodárskej správy; oddelenie Európskeho sociálneho fondu – ESF; oddelenie informačno-poradenských a sprostredkovateľských služieb; oddelenie aktívnych opatrení trhu práce pre zamestnávateľov; oddelenie aktívnych opatrení trhu práce pre občanov; oddelenie štátnych sociálnych dávok; oddelenie pomoci v hmotnej núdzi; oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately; oddelenie peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažko zdravotne postihnutých a posudkových činností). V čele oddelenia stojí vedúci, ktorý zodpovedá za výkon činností na oddelení. Najnižšou organizačnou jednotkou v organizačnom členení je referát, ktorého nadriadeným útvarom je oddelenie. V súčasnej dobe je zriadených na úrade práce 8 referátov. V priamej kompetencii riaditeľa úradu – vedúceho služobného úradu sú tieto organizačné útvary:

- odbor služieb zamestnanosti,
- odbor sociálnych vecí a rodiny,
- oddelenie ESF,
- oddelenie kontroly,
- oddelenie hospodárskej správy,
- osobný úrad,
- finančné oddelenie,
- oddelenie informatiky a štatistiky,
- kancelária riaditeľa – vedúceho služobného úradu,
- referát právny⁴⁶.

Schéma organizačnej štruktúry úradu práce je uvedená v Prílohe č. 5.

⁴⁶ Interný materiál. Organizačná štruktúra Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

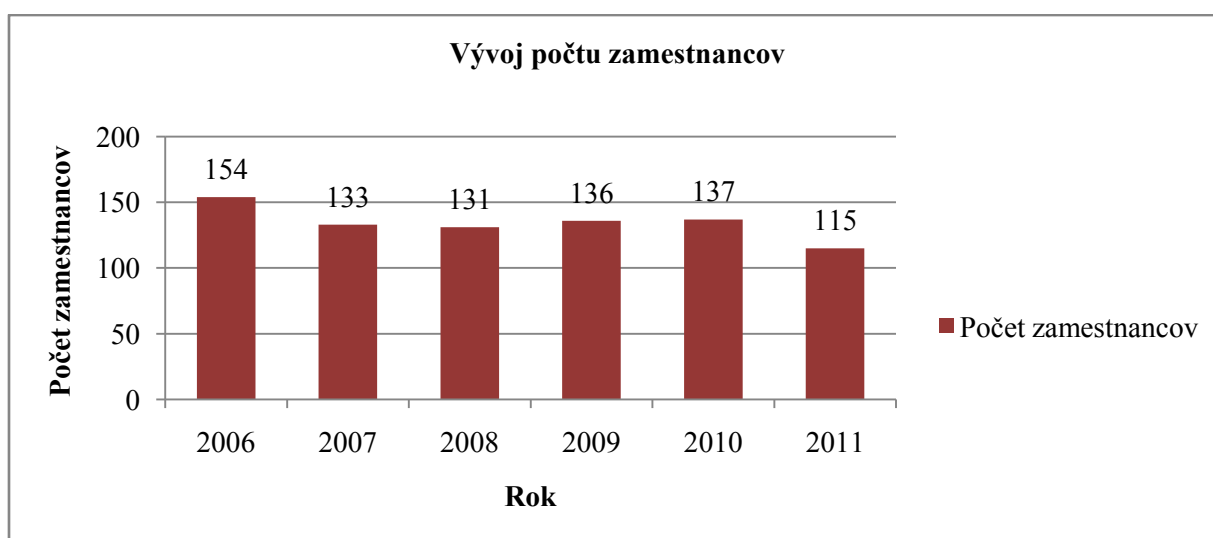
Osobitý útvar služobného úradu je osobný úrad. Náplňou osobného úradu je zabezpečovať plnenie úloh, ktoré služobnému úradu vyplývajú zo štátnozamestnaneckých vzťahov. Osobný úrad má na starosti tiež zabezpečiť uplatňovanie právnych vzťahov zamestnancov úradu pri výkone prác vo verejnom záujme.

Činnosti, ktoré sa vykonávajú na úrade práce sa riadia plánom hlavných úloh úradu. Riaditelia odborov vypracovávajú návrh plánu hlavných úloh úradu, ktorý musí schváliť riaditeľ úradu – vedúci služobného úradu. Schválený plán riaditelia odborov a vedúci oddelení podrobne rozpracujú pre okruh svojej pôsobnosti. Plnenie plánu eviduje a kontroluje riaditeľ úradu. Na všetkých stupňoch riadenia sa pravidelne konajú pracovné porady, v rámci ktorých sa riešia zásadné otázky v súvislosti s plnením plánu, a zároveň sa vykonáva aj kontrola plnenia uložených úloh⁴⁷.

4.2.1 Personálne zabezpečenie

S cieľom riadneho plnenie zverených úloh a činností pracovalo k 31. decembru 2011 na úrade práce 115 zamestnancov. Od roku 2006 počet zamestnancov na úrade práce klesol o 39 osôb. Vývoj počtu zamestnancov od roku 2006 do roku 2011 je zachytený na Obr. 4.2. Stavy počtu zamestnancov sú uvedené vždy k poslednému dňu daného roka.

Obr. 4.2: Vývoj počtu zamestnancov za obdobie rokov 2006 - 2011

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

⁴⁷ Interný materiál. Organizačná štruktúra Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Zamestnancov úradu práce možno rozdeliť do dvoch kategórií. Prvú kategóriu tvoria štátni zamestnanci, ktorí vykonávajú štátnu službu. Do druhej kategórie patria zamestnanci vykonávajúci prácu vo verejnom záujme. Štátnozamestnanecké vzťahy súvisiace s výkonom štátnej služby štátnymi zamestnancami upravuje zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o štátnej službe“). Podľa § 6 zákona o štátnej službe možno za štátneho zamestnanca označiť fyzickú osobu, ktorá v štátnozamestnaneckom pomere vykonáva štátnu službu v služobnom úrade v príslušnom odbore štátnej služby. Do štátnej služby možno prijať občana, ktorý sa o túto službu uchádza, ak dosiahol vek 18 rokov, má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, je bezúhonný, spĺňa kvalifikačné predpoklady, ovláda štátny jazyk a úspešne absolvoval výberové konanie alebo výber. Štátnozamestnanecký pomer sa môže založiť služobnou zmluvou, zvolením alebo vymenovaním na štátnozamestnanecké miesto alebo vymenovaním do funkcie štatutárneho orgánu. Na úrade práce v Čadci bolo k 31. decembru 2011 v štátnozamestnaneckom pomere 100 štátnych zamestnancov, čo predstavuje 86 % z celkového počtu zamestnancov úradu. Pracovnoprávne vzťahy zamestnancov vo verejnom záujme upravuje zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov. K 31. decembru 2011 bolo v pracovnoprávnom pomere na úrade práce 15 zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme.

Štátnozamestnanecké miesta na úrade práce možno rozdeliť podľa činností, ktoré sú ich náplňou. V prierezových a obslužných činnostiach je obsadených štátnymi zamestnancami celkom 16 štátnozamestnaneckých miest. Zamestnanci sú porozdeľovaní a vykonávajú svoju pracovnú náplň na oddeleniach a referátoch. Štátnych zamestnancov, ktorí vykonávajú odborné činnosti na odbore služieb zamestnanosti a na odbore sociálnych vecí a rodiny bolo k 31. decembru 2011 celkom 84. Na odbore služieb zamestnanosti pracuje 34 štátnych zamestnancov. Z týchto zamestnancov pracuje 19 na oddelení informačno-poradenských a sprostredkovateľských služieb, 8 na oddelení aktívnych opatrení trhu práce pre zamestnávateľov a 6 na oddelení aktívnych opatrení trhu práce pre občanov. Na odbore sociálnych vecí a rodiny vykonáva štátnu službu 50 štátnych zamestnancov. Najviac, 17 zamestnancov je v štátnozamestnaneckom pomere na oddelení peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažko zdravotne postihnutých a posudkových činností. Naopak, najmenej zamestnancov (8) je na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Rozpis štátnozamestnaneckých miest k 31. decembru 2011 je znázornený v Tab. 4.2.

Tab. 4.2: Rozpis štátnozamestnaneckých miest k 31. 12. 2011

Štátnozamestnanecké miesta	Počet zamestnancov
Prierezové a obslužné miesta spolu	16
Riaditeľ	1
Kancelária riaditeľa	5
Oddelenie kontroly	3
Oddelenie finančné	1
Oddelenie informatiky a štatistiky	2
Oddelenie ESF	4
Odborné činnosti spolu	84
Odbor služieb zamestnanosti	34
Odbor sociálnych vecí a rodiny	50
Štátnozamestnanecké miesta spolu	100

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Zamestnancov, ktorí vykonávajú svoju prácu vo verejnom záujme tvoria zamestnanci oddelenia hospodárskej správy, ktorých je 6. Takisto 6 zamestnancov pracuje na oddelení finančnom. Do počtu zamestnancov vo verejnom záujme sa zahŕňa aj jeden zamestnanec na oddelení informatiky a štatistiky a sekretárka riaditeľa úradu. Na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je zamestnaný tiež jeden zamestnanec vo verejnom záujme.

4.3 Hospodárenie v rokoch 2008 – 2011

4.3.1 Rozpočet Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci

Úrad práce v Čadci je rozpočtová organizácia štátu, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami napojená na rozpočet Ústredia. Ústredie je takisto rozpočtová organizácia štátu napojená svojimi príjmami a výdavkami na rozpočet Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Podľa zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách“) rozpočtová organizácia štátu hospodári samostatne podľa schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré jej určí zriaďovateľ v rámci svojho rozpočtu. Zároveň si zostavuje svoj vlastný rozpočet príjmov a výdavkov, ale je povinná riadiť sa záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu

a zriaďovateľom. Účelové určené peňažné dary sa musia použiť v súlade s ich určením. Návrh rozpočtu na rozpočtové obdobie v oblasti kapitálových a bežných výdavkov a vedenie agendy rozpočtu zabezpečuje finančné oddelenie úradu práce v Čadci. Rozpočet pozostáva z príjmov, výdavkov a salda, teda rozdielu medzi príjmami a výdavkami. Zložitú štruktúru príjmov a výdavkov pomáha sprehľadniť rozpočtová klasifikácia, ktorá obsahuje označenie druhu verejného rozpočtu a obsah rozpočtovej klasifikácie. Existujú štyri druhy klasifikácie: organizačná, ekonomická, funkčná a klasifikácia podľa zdrojov financovania. Organizačná klasifikácia umožňuje identifikáciu príjmov a výdavkov podľa subjektu verejnej správy a jednotlivých kapitol štátneho rozpočtu. Úrad práce hospodári s prostriedkami štátneho rozpočtu, ktoré sú mu pridelené prostredníctvom kapitoly 22 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci rozpočtu tejto kapitoly. Ekonomická klasifikácia triedi rovnorodé druhy príjmov a výdavkov na hlavné kategórie, kategórie, položky a podpoložky. Ekonomická klasifikácia rozdeľuje príjmy do 3 hlavných kategórií: daňové príjmy, nedaňové príjmy a granty a transfery. Výdavky podľa ekonomickej klasifikácie sa delia na bežné a kapitálové. Funkčná klasifikácia vychádza z medzinárodného štandardu, je určená na štatistické účely a ustanovuje ju Vyhláška štatistického úradu SR. Podľa tejto klasifikácie možno výdavky úradu práce zaradiť do 10. skupiny Sociálne zabezpečenie⁴⁸.

4.3.2 Analýza výdavkov za obdobie 2008 – 2011

Z hľadiska ekonomickej klasifikácie poznáme výdavky bežné a kapitálové. Za sledované obdobie je zvolené obdobie rokov 2008 – 2011. V analyzovanom období úrad práce nevykazoval žiadne kapitálové výdavky, teda nemal nijaké investície do materiálneho technického zabezpečenia. Z dôvodu, že SR prijala menu euro od 1. januára 2009, všetky údaje z roku 2008 sú prepočítané konverzným kurzom 30,126 Sk/€. Od roku 2008 bežné výdavky úradu práce medziročne rástli. V roku 2011 bola celková výška bežných výdavkov o 4,7 % vyššia ako v roku 2008. V poslednom roku sledovaného obdobia – 2011 sa bežné výdavky nachádzali vo výške 20 966 756 €. Vývoj celkových výdavkov od roku 2008 je zachytený v Tab. 4.3. Údaje sú uvedené v eurách. Grafické znázornenie vývoja celkových výdavkov je znázornené na Obr. 4.3.

⁴⁸ *Štátny rozpočet*. Dostupné na:

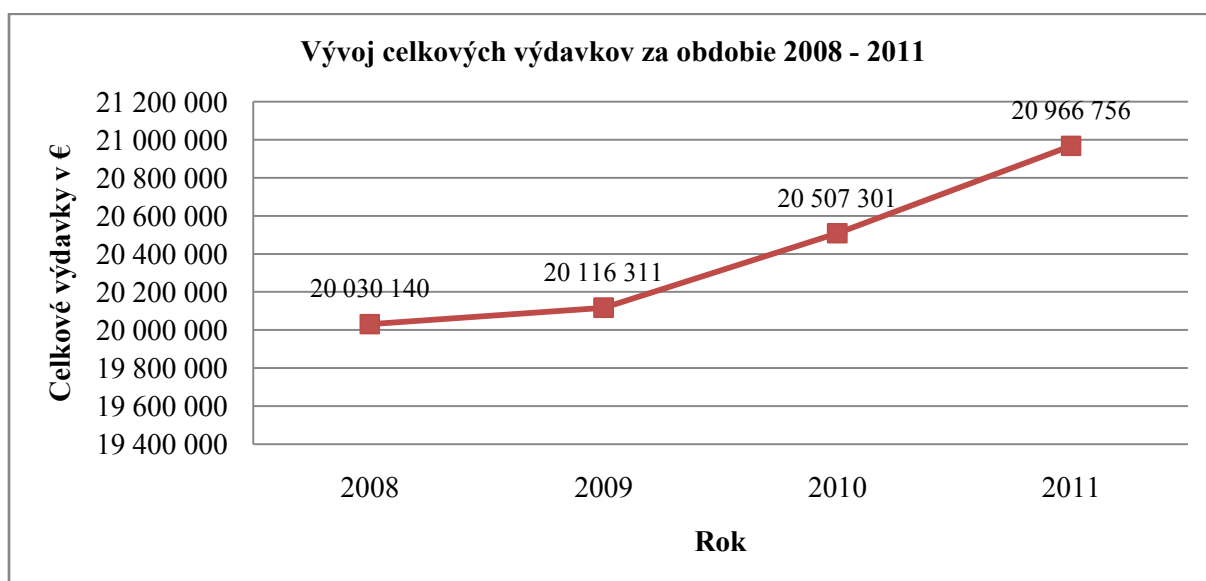
<http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/statnyRozpocet/2012/>.

Tab. 4.3: Vývoj celkových výdavkov za obdobie 2008 – 2011 (v €)

Položka	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Bežné výdavky	20 030 140	20 116 311	20 507 301	20 966 756
Kapitálové výdavky	0	0	0	0
Výdavky celkom	20 030 140	20 116 311	20 507 301	20 966 756

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Obr. 4.3: Vývoj celkových výdavkov za obdobie 2008 – 2011

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Nasledujúca časť je venovaná podrobnejšej analýze bežných výdavkov úradu práce. Bežné výdavky sa rozdeľujú na tieto kategórie:

- mzdy,
- poistné a príspevok do poisťovne,
- prevádzkové náklady,
- bežné transfery – predstavujú výdavky na aktívnu politiku trhu práce a sociálne dávky.

Úrad práce vyplatil v roku 2011 na mzdách 882 360 €. Je to o 9,5 % menej ako v predchádzajúcom roku. Najvyššia suma, ktorá bola vyplatená zamestnancom úradu práce za analyzované obdobie za ich pracovné výkony sa vyšplhala do výšky 975 360 €. Udialo sa tak v roku 2010. Mzdy mali od roku 2008 rastúci trend, ale v roku 2011 výška miezd klesla, čo môže byť spôsobené aj znížením počtu zamestnancov práve v tomto období. Po prepočte celkovej výšky miezd na 1 zamestnanca za celý kalendárny rok možno skonštatovať, že

priemerná výška mzdy sa zvyšuje. Pokles bol zaznamenaný len v porovnaní medzi rokmi 2008 a 2009. V roku 2011 bola priemerná ročná mzda zamestnanca úradu práce 7 673 €. Podobný priebeh vývoja ako mzdy mal aj vývoj poistného a príspevkov do poisťovne. Za sledované obdobie poistné a príspevky do poisťovne rástli až do roku 2010, kedy dosiahli výšku 340 888 €. V nasledujúcom roku príspevky do poisťovni a poistné klesli o 9,5 % tak ako aj mzdy. Prepočet priemernej ročnej mzdy a priemerných ročných príspevkov do poisťovne na 1 zamestnanca za sledované obdobie je zachytený v Tab. 4.4.

Tab. 4.4: Prepočet priemernej ročnej mzdy a príspevkov do poisťovne na 1 zamestnanca (v €)

Rok	Počet zamestnancov	Priemerná ročná mzda na 1 zamestnanca	Priemerné ročné poistné a príspevok do poisťovne na 1 zamestnanca
2008	131	7 067	2 470
2009	136	7 030	2 457
2010	137	7 119	2 488
2011	115	7 673	2 682

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Do bežných výdavkov úradu práce sa zaraďujú aj prevádzkové náklady. Možno si pod nimi predstaviť výdavky na zabezpečenie chodu úradu práce. Do prevádzkových nákladov sa zvyčajne zahŕňajú položky ako sú dodávky služieb a médií, vodné, stočné, náklady na elektrickú energiu, plyn, odvoz a likvidácia odpadu, bezpečnostné služby, ale patria tu aj všetky dane a poplatky týkajúce sa budovy, napríklad daň z nehnuteľnosti. Výdavky na chod úradu sa pohybovali v roku 2011 vo výške 379 844 €. V porovnaní s rokom 2008 bol zaznamenaný pokles prevádzkových nákladov o 4,9 %. V porovnaní rokov 2011 a 2010 klesli dokonca o 28 590 €, čo predstavuje pokles o 7,5 % oproti roku 2010. Najväčšie výdavky úrad práce však vynakladá na bežné transfery, ktoré zahŕňajú výdavky na aktívnu politiku trhu práce a výdavky na sociálne dávky. V sledovanom období mali výdavky na bežné transfery rastúci trend. Úrad práce v roku 2011 vyplatil bežné transfery vo výške 19 396 167 €. V predchádzajúcom roku vyplatil úrad práce o 613 548 € menej. Vývoj bežných výdavkov za sledované obdobie rokov 2008 – 2011 možno vidieť v Tab. 4.5. Sumy sú uvedené v €.

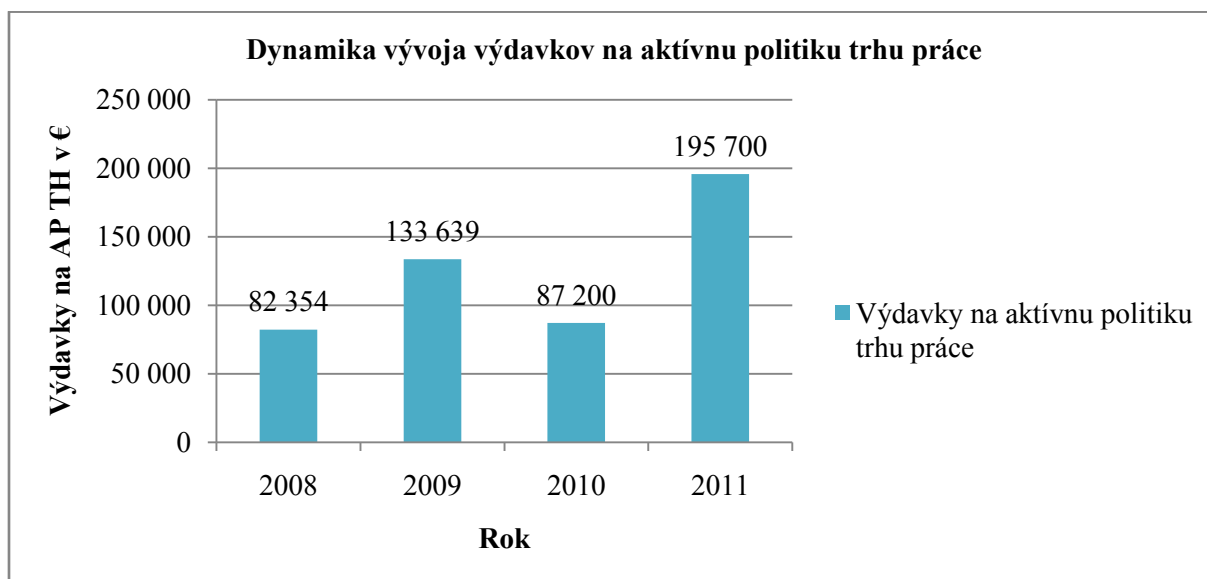
Tab. 4.5: Vývoj bežných výdavkov za obdobie 2008 – 2011 (v €)

Položka	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Mzdy	925 745	956 117	975 360	882 360
Poistné a príspevok do poisťovne	323 541	334 164	340 888	308 385
Prevádzkové náklady	398 626	404 434	408 434	379 844
Bežné transfery	18 382 228	18 421 596	18 782 619	19 396 167
Bežné výdavky spolu	20 030 140	20 116 311	20 507 301	20 966 756

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Bežné transfery predstavujú výdavky na aktívnu politiku trhu práce a výdavky na sociálne dávky. Podľa zákona o službách zamestnanosti sa v rámci aktívnej politiky trhu práce poskytujú tieto príspevky: príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť; príspevok na podporu zamestnávania znevýhodnených uchádzačov o prácu; príspevok na podporu vytvorenia nového pracovného miesta; príspevok ku mzde zamestnanca; príspevok na absolventskú prax; príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obce a príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska. Výška transferov na aktívnu politiku trhu práce na úrade práce v sledovanom období sa pohybovala od 0,9 % do 2,2 % z celkovej výšky vyplatených bežných transferov. Najväčší objem peňažných prostriedkov na aktívnu politiku trhu práce za analyzované obdobie poskytol úrad práce v roku 2011, kedy vyplatil 195 700 €. Naopak najmenší objem peňažných prostriedkov, a to 82 354 € bolo poskytnutých v roku 2008. Paradoxne však v tomto roku bol podiel výdavkov na aktívnu politiku trhu práce najvyšší za sledované obdobie a predstavoval 2,2 % z celkových bežných transferov. Dynamika vývoja výdavkov na aktívnu politiku trhu práce za sledované obdobie 2008 – 2011 v € je zobrazená na Obr. 4.4.

Obr. 4.4: Dynamika vývoja výdavkov na aktívnu politiku trhu práce za obdobie 2008 – 2011 (v €)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

Sociálne dávky sú druhou zložkou, z ktorej sa skladajú bežné transfery. Sociálne dávky, ktoré vypláca úrad práce možno rozdeliť do 4 oblastí:

- pomoc v hmotnej núdzi,
- podpora rodiny – rodinné dávky,
- kompenzácia sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia,
- starostlivosť o ohrozené deti.

Podľa zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je hmotná núdza stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s ním posudzujú, nedosahuje životné minimum a príjem si nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričínením. Úrad práce vypláca v rámci pomoci v hmotnej núdzi dávku a príspevky k dávke v hmotnej núdzi, náhradné výživné a dotácie na výkon osobitného príjemcu, na stravu pre dieťa v hmotnej núdzi a na školské potreby pre dieťa v hmotnej núdzi. Za rok 2011 úrad práce poskytol občanom pomoc v hmotnej núdzi vo výške 2 573 065 €. Najväčší objem peňažných prostriedkov sa vypláca v podobe dávok v hmotnej núdzi. Za celé sledované obdobie žiadny občan nepredložil žiadosť na poskytnutie dotácie na výkon osobitného príjemcu. V rámci podpory rodiny úrad práce poskytuje žiadateľom prídavky na deti, rodičovský príspevok, príspevok na starostlivosť o dieťa a ostatné príspevky na podporu rodiny. Práve na túto oblasť vynakladá úrad práce najviac peňažných prostriedkov. V roku 2010 to bolo až 10 701 264 €, čo predstavuje 57,2 % z celkovej výšky poskytnutých sociálnych dávok. V nasledujúcom roku nastal mierny pokles, čo sa týka výšky vyplatených

príspevkov – bolo vynaložených o 75 519 € menej, stále to však predstavuje viac ako 55 % z celkovej výšky sociálnych dávok. Percentuálne druhú najväčšiu oblasť v súvislosti s vyplácaním sociálnych dávok zastupuje oblasť kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia (ŽTP). Úradom práce sú v rámci kompenzácie sociálnych dôsledkov ŽTP poskytované napríklad tieto príspevky: príspevok na osobnú asistenciu, príspevok na kúpu alebo opravu pomôcok, príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia, príspevok na kúpu alebo opravu motorového vozidla, príspevok na opatrovanie a iné. V rámci sledovaného obdobia bol najvýraznejší rok 2008, kedy úrad práce poskytol príspevky na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ŽTP vo výške 5 849 399 €. Do roku 2010 mala výška príspevkov klesajúcu tendenciu, ale v roku 2011 sa celková výška príspevkov zvýšila oproti roku 2010 o 396 452 €, čo predstavuje 6,8 %. Najmenej peňažných prostriedkov je vynakladaných v rámci oblasti starostlivosti o ohrozené deti, ale v rámci tejto oblasti je zaznamenaný rastúci trend v objeme vyplácaných peňažných prostriedkov. Výšku peňažných v € vyplácaných v rámci jednotlivých oblastí sociálnych dávok za sledované obdobie 2008 – 2011 možno vidieť v Tab. 4.6.

Tab. 4.6: Prehľad sociálnych dávok za obdobie 2008 – 2011 (v €)

Sociálne dávky	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Pomoc v hmotnej núdzi	2 811 625	2 555 633	2 393 166	2 573 065
Rodinné dávky	9 506 240	9 887 240	10 701 264	10 625 745
Kompenzácia sociálnych dôsledkov ŽTP	5 849 399	5 703 943	5 424 908	5 821 360
Starostlivosť o ohrozené deti	132 610	141 141	176 081	180 297

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných materiálov Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci.

5 ZÁVER

Predmetom bakalárskej práce bola organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti v Slovenskej republike. Cieľom bakalárskej práce bolo zhodnotiť pomocou vybraných ekonomických aspektov činnosť vyplývajúcu z výkonu štátnej správy v oblasti politiky zamestnanosti na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci. Analýza bola uskutočnená za obdobie rokov 2008 – 2011.

Bakalárska práca bola rozdelená do piatich kapitol, vrátane úvodu a záveru, ktoré svojim zameraním smerovali k naplneniu stanoveného cieľa. Bakalárska práca bola doplnená funkčnými prílohami, ktoré bližšie približujú vybranú problematiku.

Obsahom druhej kapitoly bolo teoretické vymedzenie pojmu správne právo a verejná správa. Správne právo je osobitné odvetvie verejného práva, ktoré v sebe obsahuje verejnoprávne normy upravujúce činnosť a organizáciu verejnej správy. Správne právo upravuje aj administratívnoprávne vzťahy medzi správnym orgánom a jednotlivými fyzickými a právnickými osobami, ako aj vzťahy medzi správnymi orgánmi navzájom. Predmetom správneho práva je verejná správa, ktorá sa rozdeľuje na štátnu správu a samosprávu. Verejná správa je prejavom výkonnej moci v štáte. Osobitné postavenie v rámci verejnej správy majú verejnoprávne korporácie. Tieto možno charakterizovať ako združenie osôb za účelom sledovania určitého cieľa. Verejnoprávna korporácia vzniká zo zákona alebo z iniciatívy verejnej správy, nie zo súkromnej iniciatívy. V Slovenskej republike medzi verejnoprávne korporácie patrí Rozhlas a televízia Slovenska alebo Všeobecná zdravotná poisťovňa. Samospráva, ako základná zložka verejnej správy, zahŕňa tú oblasť verejnej správy, ktorá je zákonom zverená subjektom, ktorých sa bezprostredne týka. Samospráva je časťou správy štátu decentralizovanou na subjekty neštátneho charakteru. Základné členenie samosprávy je rozdelenie samosprávy na záujmovú a územnú. Územná samospráva je priestorovo vymedzený celok, ktorý má právo sám rozhodovať o svojich záležitostiach. Základom územnej samosprávy je obec. Jej právo na samosprávu je zakotvené v ústave. Obce si vytvárajú samostatné orgány, prostredníctvom ktorých vykonávajú samosprávu. Slovenská republika je územne rozčlenená na 8 krajov a 2929 obcí. Druhú kategóriu samosprávy predstavuje samospráva záujmová. Pod týmto pojmom si možno predstaviť všetky inštitúcie, ktoré spája konkrétny spoločenský záujem a vznikajú na základe združovacieho práva.

Ďalším komponentom popri verejnej správe je štátna správa. Z funkčného hľadiska je štátna správa jednou z foriem základných činností štátu. Nositeľmi a vykonávateľmi štátnej správy sú orgány štátnej správy, ktoré vykonávajú výkonnú, nariaďovaciu a podzákonnú činnosť. Sústavu orgánov štátnej správy Slovenskej republiky tvoria: orgány miestnej štátnej správy, ostatné ústredné orgány štátnej správy a ústredné orgány štátnej správy. Ústrednými orgánmi štátnej správy rozumieme ministerstvá. V súčasnej dobe pôsobí na území Slovenskej republiky 13 ministerstiev.

V tretej kapitole sa pojednáva o štátnej správe na úseku zamestnanosti. Pod pojmom politika zamestnanosti si možno predstaviť systém podpory a pomoci občanom pri ich začleňovaní sa do pracovného procesu a pri hľadaní vhodného zamestnania. Politiku trhu práce možno rozdeliť na aktívnu a pasívnu politiku trhu práce. Hlavnou náplňou pasívnej politiky trhu práce je poskytovanie dávok v nezamestnanosti. Aktívna politika trhu práce si kladie za cieľ pomôcť občanom, ktorým hrozí nezamestnanosť, skôr ako sa stanú nezamestnanými. Medzi základné služby, ktoré sú poskytované v rámci aktívnej politiky trhu práce, patrí sprostredkovanie vhodného zamestnania, odborné poradenské služby i podpora vytvárania nových pracovných miest. Pred rokom 2004 boli orgánmi zabezpečujúcimi politiku trhu práce Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Národný úrad práce. Od januára 2004 nastala zmena v organizačnom usporiadaní. Ústredným orgánom štátnej správy v oblasti zamestnanosti resp. nezamestnanosti je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. V priamej kompetencii ministra sa nachádza Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré si zriaďuje svoje územné pracoviská – úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Na území Slovenskej republiky sa nachádza 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sú rozpočtovými organizáciami štátu. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny sa zriaďuje s pôsobnosťou pre územný obvod jedného okresu alebo viacerých okresov v rámci územného obvodu kraja. Celorepublikovo je v rámci vnútornej organizácie úradov uplatňovaná trojstupňová štruktúra riadenia. Na čele úradu stojí riaditeľ, ktorému sú podriadení vedúci odborov, týmto sú podriadení vedúci oddelení.

Predmetom štvrtej kapitoly bolo zhodnotenie ekonomiky a organizácia štátnej správy na konkrétnom Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci. V prvej časti bol charakterizovaný územný obvod okresu Čadca. Okres Čadca patrí podľa územno-správneho usporiadania Slovenskej republiky medzi jedenásť okresov Žilinského samosprávneho kraja. Okres sa nachádza v severozápadnej časti SR a rozprestiera sa na rozlohe 760,6 km². Ekonomickým

a administratívnym centrom okresu je mesto Čadca. Do okresu patrí 23 obcí, z toho tri majú štatút mesta. Počet obyvateľov okresu Čadca bol 92 259 obyvateľov. Podľa štatistického úradu v okrese Čadca žije 43 012 ekonomicky aktívnych obyvateľov. Problémom demografického vývoja nielen okresu Čadca sa stáva postupné starnutie obyvateľstva. Ďalším problém, s ktorým sa vyrovnáva okres Čadca je nezamestnanosť. V roku 2011 bola miera evidovanej nezamestnanosti 12,36 %. Od roku 2007 bol zaznamenaný nárast miery evidovanej nezamestnanosti o 6,99 p. b. Vnútornú organizáciu a riadenie úradu práce v Čadci upravuje základný organizačný predpis, a to organizačný poriadok. Úrad práce má zriadené dve stále pracoviská v Čadci a jedno vysunuté pracovisko v Turzovke. Úrad práce sa vnútorne člení na odbory, oddelenia, referáty a pracoviská. Na úrade fungujú dva odbory: odbor služieb zamestnanosti a odbor sociálnych vecí a rodiny a 12 oddelení. Úlohy zabezpečované úradom práce vykonáva 115 zamestnancov, z toho 100 zamestnancov je štátnych a 15 vykonáva prácu vo verejnom záujme. Úrad práce hospodári samostatne podľa schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré mu určí zriaďovateľ. Návrh rozpočtu na rozpočtové obdobie v oblasti kapitálových a bežných výdavkov a vedenie agendy rozpočtu zabezpečuje finančné oddelenie úradu práce v Čadci. Rozpočet pozostáva z príjmov, výdavkov a salda, teda rozdielu medzi príjmami a výdavkami. **Z analýzy výdavkov za obdobie rokov 2008 – 2011 vyplýva, že výška celkových výdavkov medziročne rástla. V roku 2011 boli celkové výdavky úradu práce vo výške 20 966 756 €. Celkové výdavky podľa ekonomickej klasifikácie možno rozdeliť na bežné a kapitálové výdavky. Za sledované obdobie úrad práce nevykazoval žiadne kapitálové výdavky. Najväčšiu časť peňažných prostriedkov úrad práce prerozdeľuje v rámci poskytovania bežných transferov na aktívnu politiku trhu zamestnanosti. Druhá najväčšia časť je vyplácaná v rámci miezd. Priemerná ročná mzda prepočítaná na 1 zamestnanca sa každoročne zvyšovala. V roku 2011 činili priemerná ročná mzda 7 673 €. Bežné transfery predstavujú výdavky na aktívnu politiku trhu práce a výdavky na sociálne dávky. V rámci poskytovania sociálnych dávok sa vyplácajú najväčšie čiastky na príspevky na podporu rodiny. V roku 2011 to bolo 55 % z celkového objemu sociálnych dávok.**

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

HENDRYCH, Dušan. *Správní věda, Teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 232 s. ISBN 978-80-7357-458-1.

KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. 1. vyd. Ostrava: Montanex, 2004. 302 s. ISBN 80-7225-139-2.

KEČKÉŠOVÁ, Marta. *Základy správneho práva*. 2. vyd. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. 224 s. ISBN 80-89185-00-2.

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 80-7201-665-5.

POSLUCH, Marián a Ľubor CIBULKA. *Štátne právo Slovenskej Republiky*. 2. vyd. Šamorín: HEURÉKA, 2006. 335 s. ISBN 80-89122-31-0.

PRŮCHA, Petr. *Základy správního práva a veřejné správy*. 5. dopl. a opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 224 s. ISBN 80-210-2763-0.

ŠKULTÉTY, Peter. *Verejná správa a správne právo*. 1. vyd. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2008. 204 s. ISBN 978-80-224-1023-6.

Právne predpisy:

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov.

Zákon č. 222/1996 Zb. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti.

Zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme.

Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Elektronické zdroje:

Aktívna politika trhu práce. [on-line]. [cit. 09. 03. 2012]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&phContent=~/EDL/ShowArticle.ascx&ArticleId=7299>.

MESTO TRENČÍN. *Štruktúra verejnej správy v SR.* [on-line]. [cit. 23. 01. 2012]. Dostupné z: <http://www.trencin.sk/12331>.

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Organizačný poriadok MPSVaR.* [on-line]. [cit. 10. 03. 2012]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/organizacna-struktura.html>.

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Štatút MPSVaR.* [on-line]. [cit. 10. 03. 2012]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/statut.html>.

NIŽŇANSKÝ, Viktor a kolektív. *Samospráva vyššieho územného celku.* [on-line]. [cit. 21. 01. 2012]. Dostupné z: http://milangalanda.webinfo.sk/storage/file/Samosprava_VUC.pdf.

Pôsobnosť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. [on-line]. [cit. 09. 03. 2012]. Dostupné z: http://www.upsvar-rv.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=270.

ÚPSVaR ČADCA. *Regionálna analýzy trhu práce v okrese Čadca*. [on-line]. [cit. 15. 04. 2012]. Dostupné z: <http://www.upsvarcadca.sk/statistiky.aspx>.

ÚPSVaR RIMAVSKÁ SOBOTA. *Organizačný poriadok ÚPSVaR Rimavská Sobota*. [on-line]. [cit. 11. 03. 2012]. Dostupné z: <http://www.upsvarrs.sk/urad/organizacny-poriadok>.

ÚRAD VLÁDY SR. *Verejná správa na Slovensku*. [on-line]. [cit. 20. 01. 2012]. Dostupné z: www.komunal.eu/subory/verejna_sprava_v_piatich_jazykoch_final.pdf.

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Kompetencie ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny*. [on-line]. [cit. 10. 03. 2012]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/zakladne-informacie-o-sluzbach-zamestnanosti/kompetencie-ustredia-prace-socialnych-veci-a-rodiny.html?page_id=12822.

ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY. [on-line]. [cit. 24. 01. 2012]. Dostupné z: <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&etype=1&aid=1631>.

VLÁDA SR. *Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy*. [on-line]. [cit. 21. 01. 2012]. Dostupné z: http://www.mesa10.sk/subory/archiv/980982000_koncepcia_decentralizacie_2001.pdf.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Podnikateľské subjekty v Žilinskom kraji k 31. 12. 2011*. [on-line]. [cit. 15. 04. 2012]. Dostupné z: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=45089>.

Zamestnanosť, sociálne veci a rodina. [on-line]. [cit. 09. 03. 2012]. Dostupné z: <http://www.istp.sk/ktp/charakteristika-smeru/10-zamestnanost-socialne-veci-a-rodina.php>.

ZOZNAM SKRATIEK

ESF	Európsky sociálny fond
EURES	Európske služby zamestnanosti
EÚ	Európska únia
ha	hektár
HDP	Hrubý domáci produkt
CHKO	Chránená krajinná oblasť
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
NBÚ	Národný bezpečnostný úrad
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
SR	Slovenská republika
ŤZP	Ťažké zdravotné postihnutie
Z. z.	Zbierka zákonov

ZOZNAM TABULIEK

- Tab. 4.1:** Počet obyvateľov okresu Čadca za obdobie rokov 2007 – 2010
- Tab. 4.2:** Rozpis štátnozamestnaneckých miest k 31. 12. 2011
- Tab. 4.3:** Vývoj celkových výdavkov za obdobie 2008 – 2011 (v €)
- Tab. 4.4:** Prepočet priemernej ročnej mzdy a príspevkov do poisťovne na 1 zamestnanca (v €)
- Tab. 4.5:** Vývoj bežných výdavkov za obdobie 2008 – 2011 (v €)
- Tab. 4.6:** Prehľad sociálnych dávok za obdobie 2008 – 2011 (v €)

ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obr. 3.1:** Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti pred rokom 2004
- Obr. 3.2:** Organizácia štátnej správy na úseku zamestnanosti po roku 2004
- Obr. 4.1:** Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti v rokoch 2006 – 2011
- Obr. 4.2:** Vývoj počtu zamestnancov za obdobie rokov 2006 - 2011
- Obr. 4.3:** Vývoj celkových výdavkov za obdobie 2008 – 2011
- Obr. 4.4:** Dynamika vývoja výdavkov na aktívnu politiku trhu práce za obdobie 2008 – 2011 (v €)

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 ods. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB – TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TUO;
- bylo sjednáno, že VŠB – TUO, v případě zájmu z její strany, uzavře licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 ods. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB – TUO, která je oprávněná v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do její skutečné výše).

V Ostrave dňa 7. mája 2012

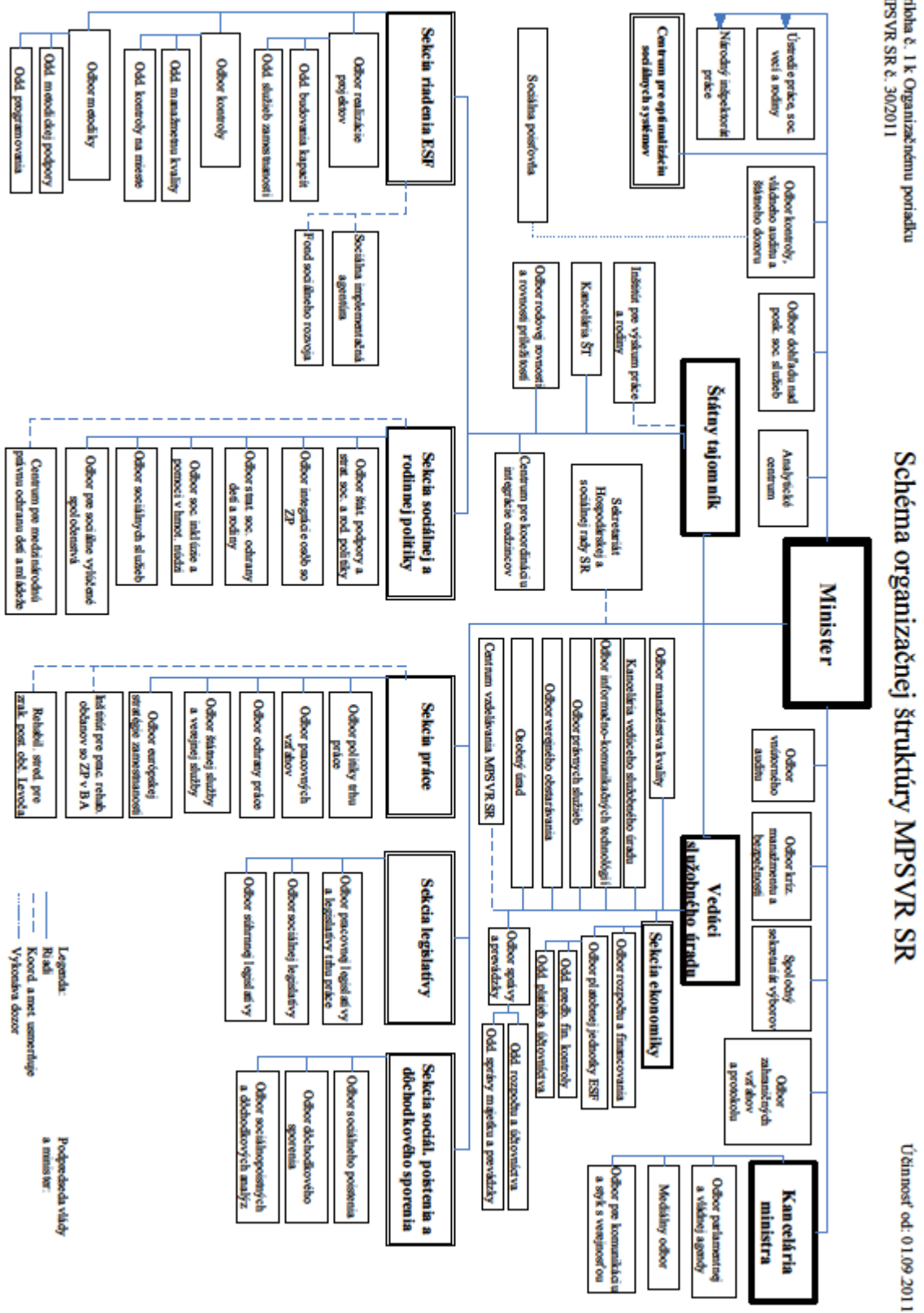
.....
Veronika Hlubinová

Adresa trvalého pobytu:
Staškov 773
023 53 Staškov

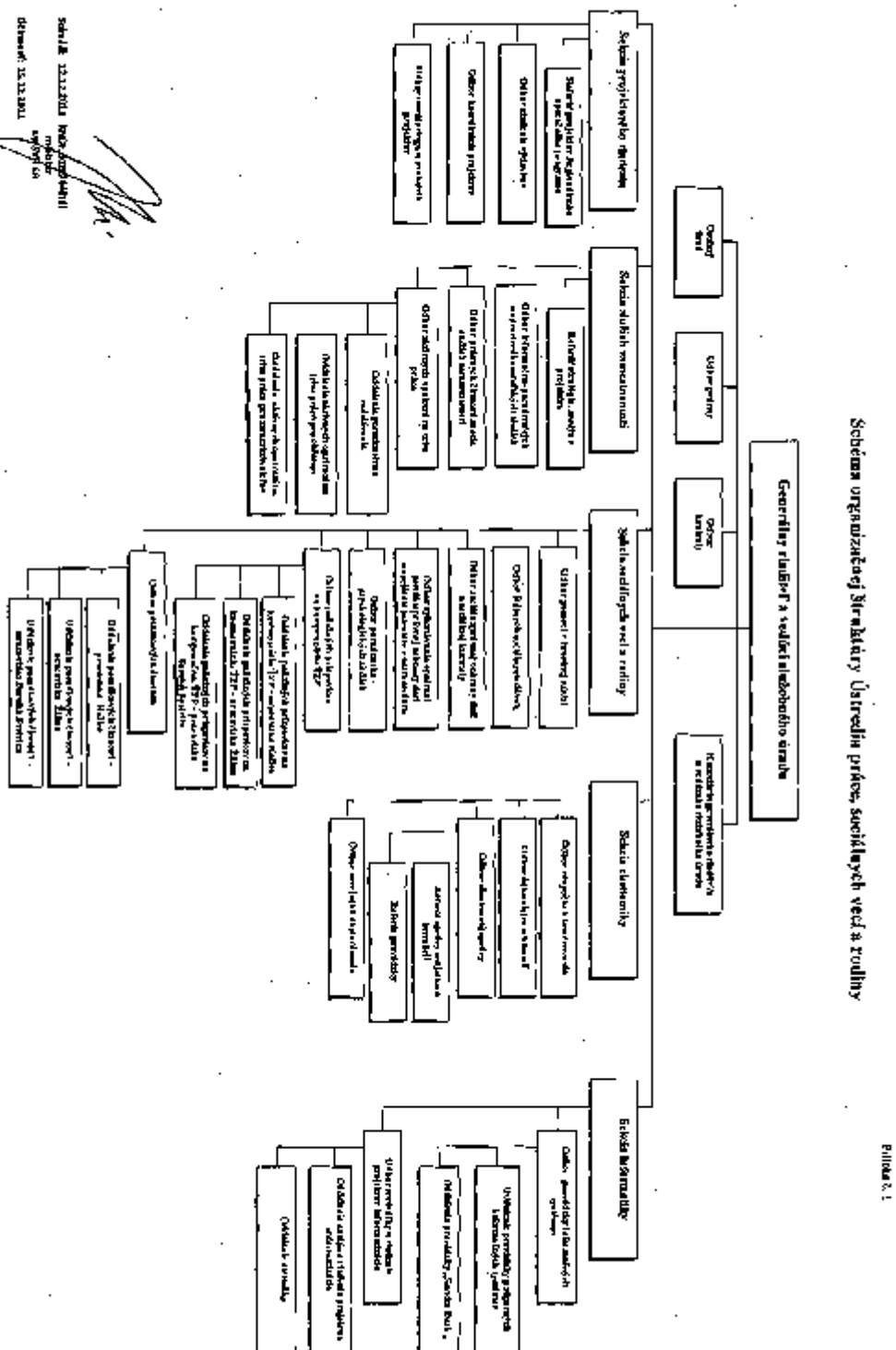
ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha č. 1:** Schéma organizačnej štruktúry MPSVaR
- Príloha č. 2:** Schéma organizačnej štruktúry Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- Príloha č. 3:** Zoznam sídiel úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a ich územná pôsobnosť
- Príloha č. 4:** Mapa okresu Čadca
- Príloha č. 5:** Schéma organizačnej štruktúry Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci

Príloha č. 1: Schéma organizačnej štruktúry MPSVaR

Príloha č. 2: Schéma organizačnej štruktúry Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny

Príloha č. 3: Zoznam sídiel úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a ich územná pôsobnosť

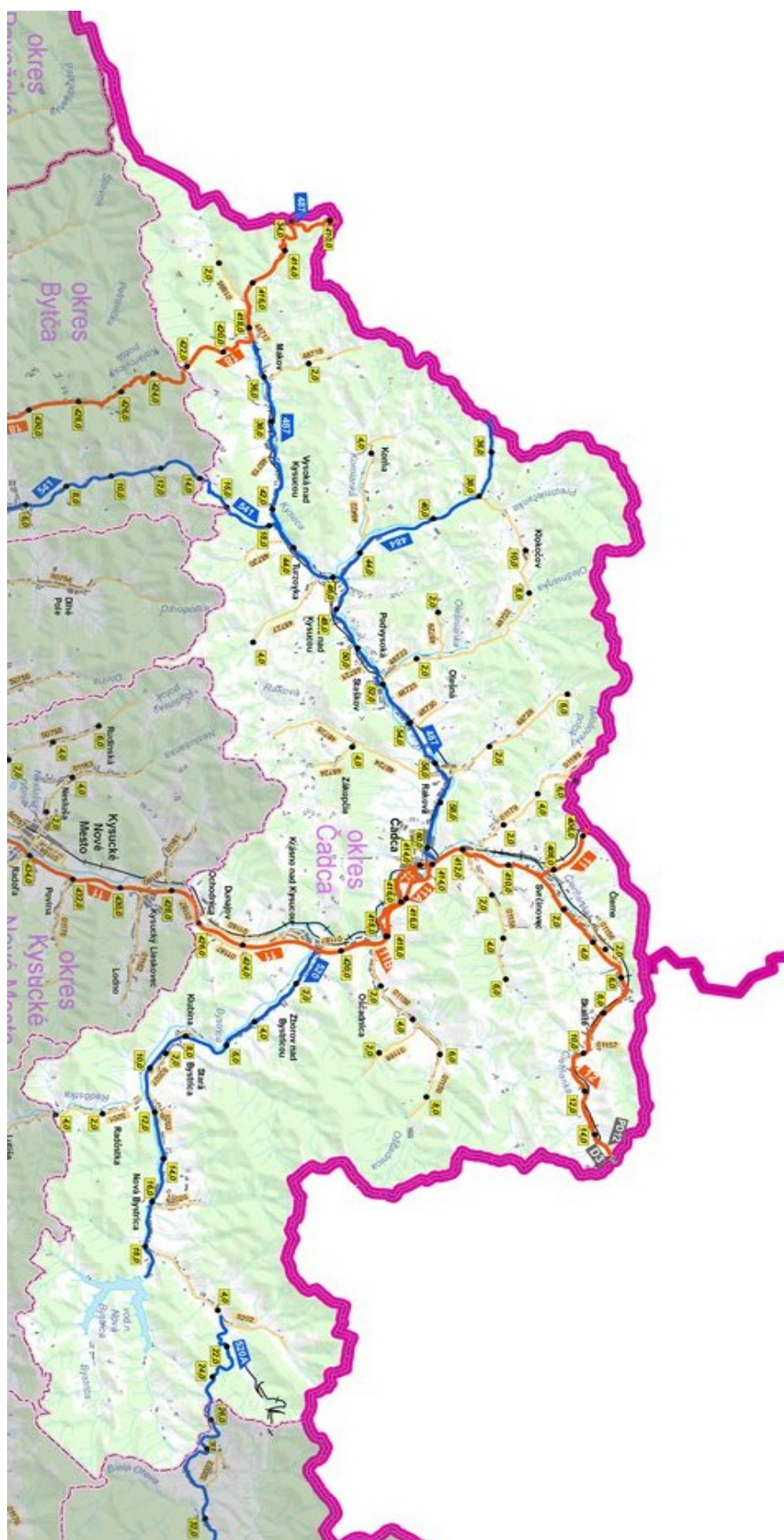
P. č.	Sídlo úradu
1	Bratislava
2	Malacky
3	Pezinok
4	Dunajská Streda
5	Galanta
6	Piešťany
7	Senica
8	Trnava
9	Partizánske
10	Považská Bystrica
11	Nové Mesto nad Váhom
12	Prievidza
13	Trenčín
14	Komárno
15	Levice
16	Nitra
17	Nové Zámky
18	Topoľčany
19	Čadca
20	Dolný Kubín
21	Námestovo
22	Liptovský Mikuláš
23	Martin
24	Ružomberok
25	Žilina
26	Banská Bystrica
27	Banská Štiavnica
28	Brezno
29	Lučenec
30	Revúca
31	Rimavská Sobota
32	Veľký Krtíš
33	Zvolen
34	Bardejov
35	Humenné
36	Poprad
37	Prešov
38	Stará Ľubovňa
39	Stropkov
40	Vranov nad Topľou

41	Košice
42	Michalovce
43	Rožňava
44	Spišská Nová Ves
45	Trebišov
46	Kežmarok

P. č.	Sídlo úradu	Územné obvody úradu
1	Bratislava	okres Bratislava I, okres Bratislava II, okres Bratislava III, okres Bratislava IV, okres Bratislava V
2	Malacky	okres Malacky
3	Pezinok	okres Pezinok, okres Senec
4	Dunajská Streda	okres Dunajská Streda
5	Galanta	okres Galanta
6	Piešťany	okres Piešťany, okres Hlohovec
7	Senica	okres Senica, okres Skalica
8	Trnava	okres Trnava
9	Partizánske	okres Partizánske, okres Bánovce nad Bebravou
10	Nové Mesto nad Váhom	okres Nové Mesto nad Váhom, okres Myjava
11	Považská Bystrica	okres Považská Bystrica, okres Púchov
12	Prievidza	okres Prievidza
13	Trenčín	okres Trenčín, okres Ilava
14	Komárno	okres Komárno
15	Levice	okres Levice
16	Nitra	okres Nitra, okres Zlaté Moravce
17	Nové Zámky	okres Nové Zámky, okres Šaľa
18	Topoľčany	okres Topoľčany
19	Čadca	okres Čadca
20	Dolný Kubín	okres Dolný Kubín
21	Námestovo	okres Námestovo, okres Tvrdošín
22	Liptovský Mikuláš	okres Liptovský Mikuláš
23	Martin	okres Martin, okres Turčianske Teplice
24	Ružomberok	okres Ružomberok
25	Žilina	okres Žilina, okres Bytča, okres Kysucké Nové Mesto
26	Banská Bystrica	okres Banská Bystrica
27	Banská Štiavnica	okres Banská Štiavnica, okres Žiar nad Hronom, okres Žarnovica
28	Brezno	okres Brezno
29	Lučenec	okres Lučenec, okres Poltár
30	Revúca	okres Revúca
31	Rimavská Sobota	okres Rimavská Sobota

32	Veľký Krtíš	okres Veľký Krtíš
33	Zvolen	okres Zvolen, okres Detva, okres Krupina
34	Bardejov	okres Bardejov, okres Svidník
35	Humenné	okres Humenné, okres Snina
36	Poprad	okres Poprad, okres Levoča
37	Prešov	okres Prešov, okres Sabinov
38	Stará Ľubovňa	okres Stará Ľubovňa
39	Stropkov	okres Stropkov, okres Medzilaborce
40	Vranov nad Topľou	okres Vranov nad Topľou
41	Košice	okres Košice I, okres Košice II, okres Košice III, okres Košice IV, okres Košice-okolie
42	Michalovce	okres Michalovce, okres Sobrance
43	Rožňava	okres Rožňava
44	Spišská Nová Ves	okres Spišská Nová Ves, okres Gelnica
45	Trebišov	okres Trebišov
46	Kežmarok	okres Kežmarok

Príloha č. 4: Mapa okresu Čadca

Príloha č. 5: Schéma organizačnej štruktúry Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Čadci

